

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

**Завідувач кафедри,
д. держ. упр., професор**

_____ **І. П. Приходько**

« ____ » _____ **2020 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

Проблемні аспекти обліку і контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві та шляхи їх усунення

**Виконала: студентка
освітньо-професійної програми
«Облік і оподаткування»
зі спеціальності
071 «Облік і оподаткування»
Кравченко М.О.**

Керівник: доц. Чернецька О.В

Дніпро – 2020

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом
МОНмолодьспорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та УФЕБ
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентці

Кравченко Маргариті Олегівні

- 1. Тема дипломної роботи** «Проблемні аспекти обліку і контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві та шляхи їх усунення»
керівник роботи Чернецька Ольга Віталіївна, к.е.н., доцент
затверджено наказом по ДДАЕУ від “13” жовтня 2020 р. № 2594
- 2. Строк подання студентом роботи** – 11 грудня 2020 року.
- 3. Вихідні дані до роботи** Закони України, Постанови КМУ, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативні документи, річні звіти підприємства, дані аналітичного та синтетичного обліку, навчальні посібники, підручники, періодична література, праці провідних вчених економістів, облікові дані та звітність ФГ «Ярина-1» Васильківського району Дніпропетровської області.
- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** 1. Теоретичні засади обліку і контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві. 2. Стан обліку розрахунків з дебіторами досліджуваного підприємства та його удосконалення. 3. Проблеми контролю розрахунків з дебіторами та можливі шляхи їх вирішення.
- 5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень).** Визначення поняття «розрахунки з дебіторами» різними авторами. Проблемні питання обліку і контролю розрахунків з дебіторами. Нормативні документи, що регулюють облік та контроль дебіторської заборгованості. Якісні характеристики працівників обліково-аналітичної служби. Первинні документи з обліку розрахунків з дебіторами. Схема обліку розрахунків з дебіторами в ФГ «Ярина-1». Аркуш-розшифровка до розрахунків. Відомість контролю за надходженням коштів від покупців і замовників. Відомість дебіторської заборгованості з простроченим терміном позовної давності. Схема обліку дебіторської заборгованості покупців без використання рахунків 70 “Доходи від реалізації” і 90

“Собівартість реалізації”. Об’єкти контролю стану розрахунків з дебіторами. Послідовність проведення контролю розрахунків з дебіторами. Схема проведення контролю дебіторської заборгованості на підприємстві. Аналіз дебіторської заборгованості у розрізі дебіторів. Дебіторська заборгованість за термінами непогашення.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ 31 січня 2020 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Пор №	Назва етапів дипломного роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітки
1.	Теоретичні засади обліку і контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві	Лютий-березень 2020р.	
2.	Фінансова-економічна характеристика господарства	Квітень- травень 2020р.	
3.	Стан обліку розрахунків з дебіторами досліджуваного підприємства та його удосконалення	Червень - серпень 2020р.	
4.	Проблеми контролю розрахунків з дебіторами та можливі шляхи їх вирішення	Вересень - жовтень 2020р.	
5.	Вступ	Листопад 2020р.	
6.	Висновки і пропозиції	Листопад 2020р.	
7.	Оформлення роботи	Листопад - грудень 2020р.	

Студентка _____ Кравченко М.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Чернецька О.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Зміст

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	11
1.1. Економічна сутність розрахунків з дебіторами підприємства	11
1.2. Розрахунки з дебіторами підприємства як об'єкт обліку і контролю	15
1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю розрахунків з дебіторами	19
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ДОСЛІДЖУВАНОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	24
2.1. Фінансово-економічна характеристика досліджуваного підприємства	24
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики	31
2.3. Облікове забезпечення розрахунків з дебіторами	33
2.4. Напрямки удосконалення обліку розрахунків з дебіторами	40
Висновки до розділу 2	44
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	47
3.1. Проблемні аспекти контролю розрахунків з дебіторами	47
3.2. Стан контрольних процедур розрахунків з дебіторами в досліджуваному підприємстві	51
3.3. Шляхи усунення проблем контролю розрахунків з	53

дебіторами на підприємстві

Висновки до розділу 3	60
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	77

РЕФЕРАТ

Тема: «Проблемні аспекти обліку і контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві та шляхи їх усунення»

Дипломна робота: 81 с., 8 рис., 10 табл., 9 додатків, 75 літературних джерел.

Об'єкт дослідження – процес відображення операцій за розрахунками з дебіторами в системі обліку і контролю.

Мета роботи - наукове обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку і контролю операцій за розрахунками з дебіторами.

Методи дослідження - методи спостереження, теоретичного узагальнення, групування, причинно-наслідкового зв'язку, порівняння, індукції й дедукції, абстрактно-логічний, табличний та графічний методи.

Розкрито економічну сутність розрахунків з дебіторами підприємства, охарактеризовано розрахунки з дебіторами підприємства як об'єкт обліку і контролю, проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку і контролю розрахунків з дебіторами. Надано фінансово-економічну характеристику ФГ «Ярина-1», характеристику організації роботи бухгалтерської служби та оцінку базових засад облікової політики, проаналізовано облікове забезпечення розрахунків з дебіторами досліджуваного підприємства, запропоновано напрямки удосконалення обліку розрахунків з дебіторами. Досліджено проблемні аспекти контролю розрахунків з дебіторами, проаналізовано стан контрольних процедур розрахунків з дебіторами в досліджуваному підприємстві, запропоновано шляхи усунення проблем контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві.

Результати впроваджено в діяльність ФГ «Ярина-1» Васильківського (Синельниківського) району Дніпропетровської області.

Ключові слова

ДЕБИТОРИ, РОЗРАХУНКИ, ДЕБИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ПІДПРИЄМСТВО, ОБЛІК, КОНТРОЛЬ, УДОСКОНАЛЕННЯ

Ключевые слова

ДЕБИТОРЫ, РАСЧЕТЫ, ДЕБИТОРСКАЯ ЗАДОЛЖЕННОСТЬ, ПРЕДПРИЯТИЕ, УЧЕТ, КОНТРОЛЬ, СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ

Keywords

DEBTORS, CALCULATIONS, RECEIVABLE DEBT, ENTERPRISE, ACCOUNTING, CONTROL, IMPROVEMENT

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Побудова ефективної системи обліку і контролю розрахунків з дебіторами має стратегічне значення для суб'єктів підприємництва. Результати цього інформаційного забезпечення мають вплив на показники фінансової стійкості, базу оподаткування підприємств, формування витрат і доходів та, як наслідок, на забезпечення конкурентоспроможності, забезпечення прибутковості підприємницької діяльності, досягнення стратегічної мети його розвитку в ринкових умовах. Розрахунки з дебіторами є невід'ємною складовою системи фінансового обліку підприємства та його фінансової звітності. Їх важливість визначена необхідністю гармонізації теорії і практики вітчизняного фінансового обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів. Отже, це свідчить про актуальність теми дослідження.

Провідні зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти присвятили свою роботу вивченню питань дебіторської заборгованості, обліково-розрахункових операцій. Значний внесок у розробку методології обліку розрахунків з дебіторами внесли В.В. Сопко В.М. Жук, М.Ф. Огійчук Ф.Ф. Бутинець В.О. Шевчук та ін. Ними досліджено методологію обліку розрахунків з дебіторами, оцінку дебіторської заборгованості, облікову політику дебіторської заборгованості, організацію договірних відносин з дебіторами і можливість погашення заборгованості з використанням фінансових інструментів.

Заборгованість дебіторів являється достатньо специфічним активом, оскільки завжди присутнім є ризик неповернення таких боргів з об'єктивних і суб'єктивних причин, тому дебіторська заборгованість вимагає постійного контролю і уваги, особливо за умов зростання ризику перетворення її на безнадійну заборгованість, що може спричинити зниження платоспроможності за рахунок виведення з обігу грошових коштів. Актуальною проблемою стає пошук оптимальних методів управління

дебіторською заборгованістю для недопущення її перетворення на безнадійний борг і перевищення критично допустимого рівня для суб'єкта підприємництва з врахуванням специфіки його діяльності, розміру та інших особливостей.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку і контролю операцій за розрахунками з дебіторами.

Для досягнення мети в дипломній роботі поставлені до вирішення наступні завдання:

- розкрити економічну сутність розрахунків з дебіторами підприємства;
- охарактеризувати розрахунки з дебіторами підприємства як об'єкт обліку і контролю;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку і контролю розрахунків з дебіторами;
- дослідити фінансово-економічний стан досліджуваного підприємства;
- надати характеристику організації роботи бухгалтерської служби та здійснити оцінку базових засад облікової політики;
- проаналізувати облікове забезпечення розрахунків з дебіторами досліджуваного підприємства;
- виявити напрямки удосконалення обліку розрахунків з дебіторами;
- дослідити проблемні аспекти контролю розрахунків з дебіторами;
- проаналізувати стан контрольних процедур розрахунків з дебіторами в досліджуваному підприємстві;
- запропонувати шляхи усунення проблем контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес відображення операцій за розрахунками з дебіторами в системі обліку і контролю.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів обліку і контролю операцій за розрахунками з дебіторами.

Методи дослідження. Методичною базою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. При дослідженні теоретичних аспектів обліку та контролю операцій за розрахунками з дебіторами для визначення загальних тенденцій розвитку зазначеного об'єкту застосовувалися метод спостереження та історичний метод. Методи теоретичного узагальнення та групування використовувалися для аналізу понятійного апарату обліку щодо операцій за розрахунками з дебіторами. Метод причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод використовувалися для удосконалення методики обліку щодо операцій за розрахунками з дебіторами. Методи порівняння, індукції й дедукції використовувалися для визначення та аналізу показників фінансового стану досліджуваного підприємства. Для наочного представлення даних використано табличний та графічний методи.

Інформаційною базою дослідження є фундаментальні концепції та гіпотези сучасної теорії обліку і контролю, праці вітчизняних та зарубіжних вчених з бухгалтерського обліку та контролю, нормативні документи України, публікації в періодичних виданнях, тези виступів та матеріали науково-практичних конференцій з проблем теорії і практики обліку і контролю операцій за розрахунками з дебіторам, а також Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці положень і рекомендацій щодо удосконалення обліку та контролю операцій за розрахунками з дебіторами. У процесі проведеного дослідження отримано результати, яким властива наукова новизна:

удосконалено:

- облікове забезпечення операцій за розрахунками з дебіторами в сучасних кризових умовах господарювання шляхом використання розроблених аркушу-розшифровки до розрахунків, відомості контролю за

надходженням коштів від покупців і замовників, відомості дебіторської заборгованості з простроченим терміном позовної давності;

- методичний підхід до контролю розрахунків з дебіторами в частині розробки послідовності проведення контролю розрахунків з дебіторами, зокрема визначених етапів контрольних процедур, та схеми проведення контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві в розрізі відповідних видів заборгованості;

- організаційно-методичний підхід до проведення інвентаризацій розрахунків з дебіторами для своєчасного виявлення сумнівної заборгованості та вжиття заходів щодо її стягнення;

дістало подальшого розвитку:

- організаційно-методичні аспекти відображення дебіторської заборгованості за розрахунками з дебіторами без використання рахунків 70 “Доходи від реалізації” і 90 “Собівартість реалізації”.

- методичне забезпечення процесу проведення внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами шляхом розробки відповідних робочих документів, зокрема для аналізу дебіторської заборгованості у розрізі дебіторів та дебіторської заборгованості з урахуванням виконання термінів погашення.

Апробація результатів дипломної роботи. Основні наукові положення, висновки й пропозиції доповідались і обговорювались на науково-практичній Інтернет-конференції «Молоді науковці-аграрники: традиційні й нові аспекти досліджень» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 25.02-28.02.2020 року), IV Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 14.05-15.05.2020 року), XI Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 29-30 жовтня 2020 року).

Публікації. Основні положення дипломної роботи представлені у 3 наукових працях, в тому числі 1 стаття в монографії, 3 тези доповіді – у збірнику матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура і обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 75 найменувань, 9 додатків. Загальний обсяг роботи складає 81 сторінок комп'ютерного тексту, робота містить 10 таблиць та 8 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність розрахунків з дебіторами підприємства

Значну увагу акцентують на стані розрахунків з дебіторами в зв'язку із необхідністю враховувати зміни бізнес-середовища, отже змушує суб'єктів підприємництва шукати інноваційні підходи до оптимізації цього процесу, застосовуючи специфічні форми і методи аналізу дебіторської заборгованості, розробляючи систему оцінювання показників стану розрахунків з використанням сучасних досягнень в галузі інформаційних технологій для автоматизованої обробки необхідної інформації і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Побудова ефективної системи обліку і контролю розрахунків з дебіторами має стратегічне значення для суб'єктів підприємництва. Результати цього інформаційного забезпечення мають вплив на показники фінансової стійкості, базу оподаткування підприємств, формування витрат і доходів та, як наслідок, на забезпечення конкурентоспроможності, забезпечення прибутковості підприємницької діяльності, досягнення стратегічної мети його розвитку в ринкових умовах. Розрахунки з дебіторами є невід'ємною складовою системи фінансового обліку підприємства та його фінансової звітності. Їх важливість визначена необхідністю гармонізації теорії і практики вітчизняного фінансового обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів. Отже, це свідчить про актуальність теми дослідження.

Заборгованість дебіторів являється достатньо специфічним активом, оскільки завжди присутнім є ризик неповернення таких боргів з об'єктивних і суб'єктивних причин, тому дебіторська заборгованість вимагає постійного контролю і уваги, особливо за умов зростання ризику перетворення її на

безнадійну заборгованість, що може спричинити зниження платоспроможності за рахунок виведення з обігу грошових коштів. Актуальною проблемою стає пошук оптимальних методів управління дебіторською заборгованістю для недопущення її перетворення на безнадійний борг і перевищення критично допустимого рівня для суб'єкта підприємництва з врахуванням специфіки його діяльності, розміру та інших особливостей.

Розвиток ринкових відносин зумовлює підвищення відповідальності та самостійності підприємств, що пов'язано з розробкою і прийняттям оптимальних управлінських рішень для потреб забезпечення ефективних розрахунків з дебіторами. Велику увагу щодо стану заборгованості дебіторів пов'язано з необхідністю враховувати зміни в бізнес-середовищі, змушуючи суб'єктів господарювання знаходити інноваційні підходи до оптимізації зазначеного процесу, розробляти інноваційні форми і методи аналітичного забезпечення заборгованості дебіторів, розробити системи для оцінки стану платежів із використанням сучасних досягнень в галузі інноваційних технологій для потреб автоматизації обробки необхідної інформації і опрацювання оптимальних і своєчасних управлінських рішень.

Немає сумнівів, що стан заборгованості дебіторів, її розмір і якість визначають фінансовий стан суб'єкта господарювання, його фінансову стабільність і платоспроможність. Виникнення розрахунків між господарюючими компаніями має прямий історичний зв'язок в зв'язку з переходом до товарної форми господарювання.

Метою здійснення розрахунків з дебіторами Пархоменко В.М. визначає «максимальне наближення моменту передачі товарів, робіт, послуг, з одного боку, і коштів, з іншої» [63].

Повністю погоджуємось з Кашенко О., що «дебіторська заборгованість як складова фінансових активів є складовою оборотних активів, яка прямо пов'язана з розрахунково-платіжними операціями, яке здійснює підприємство» [40].

Більшість авторів акцентують увагу на тому, що однозначного та чіткого визначення поняття заборгованості дебіторів в дослідженнях різних вчених немає (рис. 1.1).

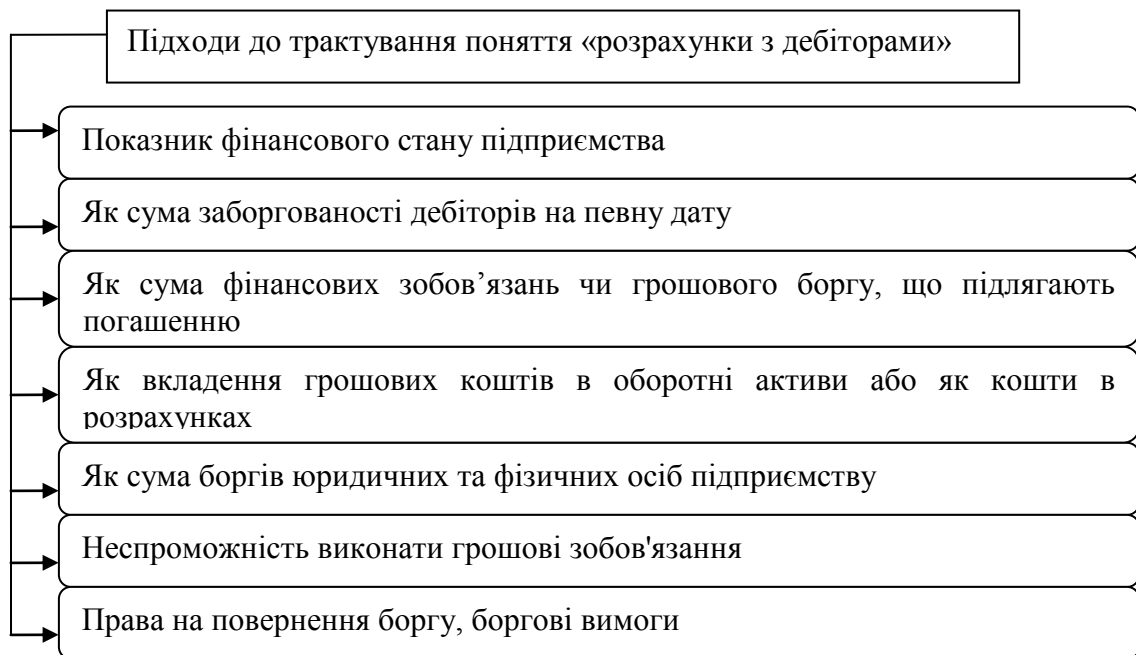

Рис. 1.1. Визначення поняття «розрахунки з дебіторами» різними вченими

Повністю погоджуємось з вченими [54], що «на сьогоднішній день однією з основних проблем в економіці України є платіжна криза, тобто посилення напруження і суперечностей у процесі виконання власних грошових зобов'язань державою, суб'єктами господарювання та населенням» [12]. Здебільшого фактором зростання рівня заборгованості дебіторів є «відсутність коштів на розрахункових рахунках підприємств в основному через неплатежі за поставлену ними готову продукцію, виконані роботи та надані послуги» [12]. Меліхова Т.О зазначає, що «найбільш поширеною причиною виникнення дебіторської заборгованості є відсутність коштів на розрахункових рахунках підприємства внаслідок несвоєчасної оплати за товари, послуги, роботи надані цим суб'єктом господарювання. Однак, якщо розглянути це питання глобальніше, то

можна визначити значно більше причин і передумов [32]. Вчені [35] до основних причин виникнення дебіторської заборгованості на підприємстві відносять:

«1) невідповідність обсягу грошової маси, що знаходиться в обігу, вартісному обсягу продукції, що випускається, надаваних послуг і платежів у бюджетній сфері;

2) низьку платіжну дисципліну покупців і загальний економічний стан галузей, до яких вони відносяться;

3) брак коштів у клієнта або зниження рівня його платоспроможності;

4) порушення розрахунково-платіжної дисципліни контрагентами;

5) зниження інвестиційних накопичень та інших залишків грошових коштів у підприємства;

6) значне випередження процентних банківських ставок у порівнянні з темпами інфляції (у кілька разів) і практична недоступність отримання кредитів, особливо довгострокових, для більшості підприємств;

7) відволікання платіжних засобів для закупівлі валюти і подальше знецінювання гривні;

8) нерозвиненість практики факторингу;

9) недосконала політика стягнення дебіторської заборгованості;

10) недосконалість якості аналізу дебіторської заборгованості і послідовності у використанні його результатів» [35].

Погоріляк Л.В. відзначає, що «з метою запобігання втрат і визнання підприємства неплатоспроможним, кожен господарюючий суб'єкт повинен прагнути до якнайбільшого скорочення дебіторської заборгованості» [49]. «Актуальність і достовірність інформації про стан розрахунків з дебіторами мають істотне значення під час прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства в умовах антикризового регулювання» [6].

Отже, розрахунки з дебіторами – невід'ємна частина заборгованості, яка виникає у виробничій і комерційній діяльності підприємства. Вивчення економічної природи розрахунків з дебіторами дозволило узагальнити

висновки щодо суттєвої поліаспектності наукових підходів до визначення суті досліджуваної категорії. Пошук сутності досліджуваного об'єкта з категоріальної та понятійної точки зору дає можливість сформулювати передумови щодо коректного визнання і відображення дебіторами та розрахунків з ними в процесі обліку, а також методи моніторингу договірних прав і обов'язків, що визначають напрямок подальших досліджень.

1.2. Розрахунки з дебіторами підприємства як об'єкт обліку і контролю

Система обліку і контролю розрахунків з дебіторами має надважливе значення для суб'єктів підприємництва в усіх галузях економіки і різних форм власності. Правильна побудова даної системи та її ефективність впливають відповідним чином на ряд показників, зокрема фінансову стабільність суб'єкта підприємництва, базу оподаткування, виконання планів доходів і витрат тощо. Логічним наслідком цього впливу являється виконання стратегічних цілей розвитку суб'єкта господарювання в ринкових умовах економіки, а також забезпечення конкурентоспроможності та прибутковості. Платоспроможність суб'єкта господарювання, його ліквідність, а також фінансову стабільність визначають певні фінансові показники.

Бондаренко О.С. відзначає, що «облік та контроль дебіторської заборгованості є одним із найбільш складних та пріоритетних питань, що зумовлено актуальною для України проблемою неплатежів, адже значне недоотримання коштів підприємства, з одного боку, за рахунок збільшення величини заборгованості покупців та замовників, а з іншого – за рахунок потреби погашення зобов'язань перед бюджетом за нарахованими податками чи виплати заробітної плати працівникам, тоді як безпосередній розрахунок з дебіторами ще не відбувся» [6].

Відзначимо думку Василюк А. Я. щодо «особливо проблемним є питання щодо суперечностей між бухгалтерським та податковим обліком у формуванні резерву сумнівних боргів, обліку сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості. Постановка правильно організованого обліку та контролю дебіторської заборгованості на підприємствах перш за все повинна сприяти недопущенню прострочення термінів платежу і доведення заборгованості до стану безнадійної» [10].

Вважаємо доцільною думку, «на основі аналізу наукових праць і літературних джерел можна виділити найбільш актуальні проблеми обліку дебіторської заборгованості:

1. Проблема організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її місце в обліковій політиці.
2. Проблема реальної оцінки дебіторської заборгованості.
3. Проблема формування та обліку резерву сумнівних боргів.
4. Проблема відображення дебіторської заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку.
5. Проблема проведення аналізу розрахунків з покупцями та замовниками при наявних методиках» [58].

Дослідження показали наявність різноманітних проблемних аспектів обліку і контролю розрахунків з дебіторами, наведено на рис. 1.2. «Вітчизняні підприємства неспроможні ефективно управляти дебіторською заборгованістю, яка займає вагому частку в оборотних активах, що спричиняє кризу взаємонеplateжів» [19]. Усі наведені проблемні питання свідчать про необхідність оптимізації розрахунків з дебіторами на підприємстві та пошук шляхів удосконалення контрольних процедур щодо неї. Побудова ефективної системи обліку розрахунків з дебіторами є насамперед непротим і суперечливим моментом, оскільки саме ця система не має допустити ситуації з прострочення термінів оплати або переведення цих розрахунків до складу безнадійної заборгованості.

Рис. 1.2. Проблемні аспекти обліку і контролю розрахунків з дебіторами

Принципи обліку заборгованості дебіторів наведені на рис. 1.3. Оцінка заборгованості дебіторів на дату балансу здійснюється згідно НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [15]. У практичній діяльності підприємств застосовують різноманітні підходи до оцінки дебіторської заборгованості. Відповідно до НП(С)БО 10 «поточна заборгованість дебіторів за товари, роботи, послуги визнається активом та оцінюється за первісною вартістю в момент її визнання, а до підсумку балансу включається за чистою реалізаційною вартістю» [15].

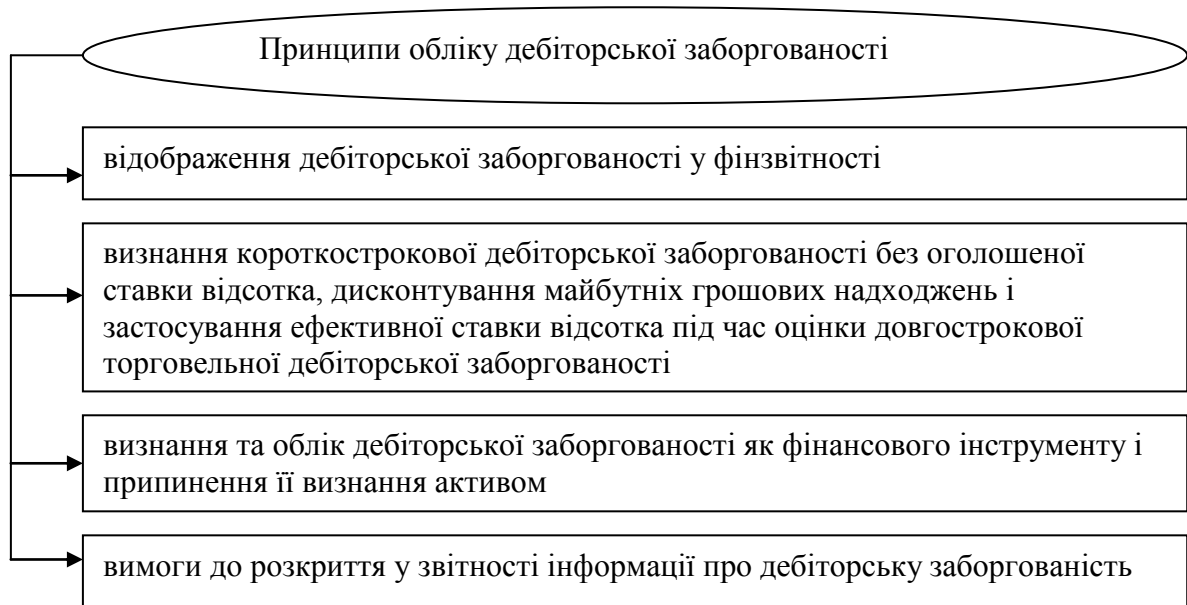

Рис. 1.3. Принципи обліку дебіторської заборгованості

Зелікман В. Д. і Соніна Ю. А. стверджують, що «оптимізація дебіторської заборгованості можлива на основі вдосконалення її обліку та внутрішнього аудиту» [6]. Найважливішим елементом системи управління є «контроль, який забезпечує можливість прийняття ефективних управлінських рішень, а також їх виконання. У зміцненні фінансового стану і платоспроможності підприємств значна роль належить контролю за станом розрахунків, динамікою дебіторської та кредиторської заборгованості» [25].

Дослідження Пікалова П.Р. [6] показало, що «дані бухгалтерської (фінансової) звітності в частині формування даних про дебіторську та кредиторську заборгованість не дозволяють відстежувати в режимі реального часу зміни складу і структури цих показників» [6].

Отже, для того, щоб ефективно управляти існуючою заборгованістю за розрахунками з дебіторами, необхідно своєчасно отримувати інформацію, надану бухгалтерією і в процесі здійснення контрольних процедур. Сучасний етап економічного розвитку зумовив виникнення істотної проблеми, зокрема протиріччя нормативно-правової бази регулювання діяльності суб'єктів підприємництва. Протиріччя, виявлені в нормативних документах, призводять до помилок в бухгалтерській практиці. Крім того, недосконала

методика облікового забезпечення є важливою проблемою, що відкриває можливості з приховування бізнесу та зловживань суб'єктів господарювання. Вивчення особливостей нормативного забезпечення облікового та контрольного забезпечення заборгованості дебіторів є напрямком подальших досліджень.

1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю розрахунків з дебіторами

Знання та розуміння нормативних джерел дозволяє приймати вірні та законодавчо обґрунтовані рішення на підприємстві стосовно дебіторської заборгованості. Система облікового та контрольного забезпечення дебіторської заборгованості в сучасних суб'єктах підприємництва не може в повній мірі існувати без повноцінного та оптимального нормативного та правового регулювання.

Дебіторську заборгованість регламентують чинні в Україні відповідні нормативні документи, які забезпечують облік і контроль за правильним, цільовим і раціональним використанням коштів. Методологічні засади формування інформації про дебіторську заборгованість у бухгалтерському обліку та розкриття її у фінансовій звітності визначає Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 „Дебіторська заборгованість”. Норми цього НП(С)БО застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі підприємства) незалежно від форм власності. Основою щодо здійснення визначених видів господарських операцій виступає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Він визначає правові принципи регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні» [37].

Питання незалежних контрольних процедур розрахунків та дебіторів визначає Закон України «Про аудиторську діяльність, який визначає основні принципи здійснення аудиторської діяльності в Україні та напрямків створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів власників. Положення даного закону діють на території України та розповсюджуються на всі господарюючі суб'єкти незалежно від форми власності та виду діяльності» [36]. «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція № 291 про його застосування встановлюють позначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність та рух активів, капіталу зобов'язань і фактів фінансово-господарської діяльності підприємств. Згідно до Інструкції № 291 для обліку дебіторської заборгованості призначені рахунки 1, 3 класів» [36].

Податковий кодекс України [63] регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих 31 органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Окремі питання заборгованості дебіторів висвітлено в НПСБО 1 та НПСБО 15, 16. «НП(С)БО 15 висвітлює умови визнання доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг; доходу від надання послуг. Вказано, що дохід від реалізації продукції не коригується на величину пов'язаної з ним сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості. Сума такої заборгованості визнається витратами підприємства. Методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства зазначено в НП(С)БО 16 [68]. В даному стандарті вказано, що до інших операційних витрат включається сума безнадійної дебіторської

заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів, витрати на відрядження. У НП(С)БО 1 відображено засади відображення інформації про дохід від реалізації в звіті про фінансовий результат, про дебіторську заборгованість на початок та кінець періоду в балансі» [57].

Вважаємо важливим в обліку і контролі розрахунків з дебіторами Наказ про облікову політику, оскільки «саме в ньому висвітлені всі елементи щодо її обліку, які є специфічними для даного підприємства, тобто в обліковій політиці вказано, який з альтернативних варіантів запропонованих П(С)БО було обрано і має бути застосовано на практиці» [26].

Таким чином, вищезазначені нормативні акти передбачають формування повної, оперативної, правдивої та неупередженої бухгалтерської та економічної інформації для зацікавлених користувачів, зокрема працівників підприємства, інвесторів, контрагентів, дебіторів, кредиторів, держави - щодо заборгованості дебіторів. Тому система, що регулює обліковий процес та контрольні процедури відносно розрахунків та дебіторів має бути адекватною розвитку економічних відносин в країні і надавати надійну фінансову інформацію різним групам користувачів.

Висновки до розділу 1

В ході дослідження було здійснено узагальнення теоретичних аспектів облікового забезпечення і контрольних процедур розрахунків з дебіторами в сільськогосподарських підприємствах України, основні положення яких сформулюємо наступним чином:

1. Значну увагу акцентують на стані розрахунків з дебіторами в зв'язку із необхідністю враховувати зміни бізнес-середовища, отже змушує суб'єктів підприємництва шукати інноваційні підходи до оптимізації цього процесу, застосовуючи специфічні форми і методи аналізу дебіторської заборгованості, розробляючи систему оцінювання показників стану

розрахунків з використанням сучасних досягнень в галузі інформаційних технологій для автоматизованої обробки необхідної інформації і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

2. Заборгованість дебіторів являється достатньо специфічним активом, оскільки завжди присутнім є ризик неповернення таких боргів з об'єктивних і суб'єктивних причин, тому дебіторська заборгованість вимагає постійного контролю і уваги, особливо за умов зростання ризику перетворення її на безнадійну заборгованість, що може спричинити зниження платоспроможності за рахунок виведення з обігу грошових коштів. Актуальною проблемою стає пошук оптимальних методів управління дебіторською заборгованістю для недопущення її перетворення на безнадійний борг і перевищення критично допустимого рівня для суб'єкта підприємництва з врахуванням специфіки його діяльності, розміру та інших особливостей.

3. Розрахунки з дебіторами – невід'ємна частина заборгованості, яка виникає у виробничій і комерційній діяльності підприємства. Вивчення економічної природи розрахунків з дебіторами дозволило узагальнити висновки щодо суттєвої поліаспектності наукових підходів до визначення суті досліджуваної категорії. Пошук сутності досліджуваного об'єкта з категоріальної та понятійної точки зору дає можливість сформулювати передумови щодо коректного визнання і відображення дебіторами та розрахунків з ними в процесі обліку, а також методи моніторингу договірних прав і обов'язків, що визначають напрямки подальших досліджень.

4. Система обліку і контролю розрахунків з дебіторами має надважливе значення для суб'єктів підприємництва в усіх галузях економіки і різних форм власності. Правильна побудова даної системи та її ефективність впливають відповідним чином на ряд показників, зокрема фінансову стабільність суб'єкта підприємництва, базу оподаткування, виконання планів доходів і витрат тощо. Логічним наслідком цього впливу являється виконання стратегічних цілей розвитку суб'єкта господарювання в ринкових

умовах економіки, а також забезпечення конкурентоспроможності та прибутковості. Платоспроможність суб'єкта господарювання, його ліквідність, а також фінансову стабільність визначають певні фінансові показники.

5. Для того, щоб ефективно управляти існуючою заборгованістю за розрахунками з дебіторами, необхідно своєчасно отримувати інформацію, надану бухгалтерією і в процесі здійснення контрольних процедур. Сучасний етап економічного розвитку зумовив виникнення істотної проблеми, зокрема протиріччя нормативно-правової бази регулювання діяльності суб'єктів підприємництва. Протиріччя, виявлені в нормативних документах, призводять до помилок в бухгалтерській практиці. Крім того, недосконалі методика облікового забезпечення є важливою проблемою, що відкриває можливості з приховування бізнесу та зловживань суб'єктів господарювання. Вивчення особливостей нормативного забезпечення облікового та контрольного забезпечення заборгованості дебіторів є напрямком подальших досліджень.

6. Нормативні акти передбачають формування повної, оперативної, правдивої та неупередженої бухгалтерської та економічної інформації для зацікавлених користувачів, зокрема працівників підприємства, інвесторів, контрагентів, дебіторів, кредиторів, держави - щодо заборгованості дебіторів. Тому система, що регулює обліковий процес та контрольні процедури відносно розрахунків та дебіторів має бути адекватною розвитку економічних відносин в країні і надавати надійну фінансову інформацію різним групам користувачів.

РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ДОСЛІДЖУВАНОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Фінансово-економічна характеристика досліджуваного підприємства

Фермерське господарство «Ярина-1» розташоване знаходиться в селі Зелений Гай Васильківського (Синельниківського) району Дніпропетровської області. Село знаходиться за 35 км на схід від районного центру і за 12 км від залізничної станції Просяна на лінії Покровськ - Чаплине Донецької залізниці. До того ж через село проходить автомобільна дорога загальнонаціонального значення, що створює сприятливі умови для вирішення логістичних завдань на досліджуваному підприємстві. Основним видом діяльності згідно КВЕД є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Серед інших видів діяльності в статутних документах зазначено виробництво олії та тваринних жирів, виробництво маргарину і подібних харчових жирів, оптової торгівлі зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин, оптової торгівлі молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами та неспеціалізовану оптову торгівлю.

Оцінювання основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства необхідне для того, щоб одержати певну кількість основних, найінформативніших параметрів, які дають об'єктивну та точну картину фінансово-господарського стану підприємства. З метою виявлення тенденцій розвитку ФГ «Ярина-1» проведемо аналіз основних фінансових показників за даними фінансової звітності за період 2015-2019 рр.

Ефективне управління майновим потенціалом підприємства потребує систематичного здійснення достовірної оцінки його вартісної величини. Оцінка майнового потенціалу полягає у визначенні вартості майнових

об'єктів підприємства та величини економічних вигод, які можна отримати в майбутньому. Крім того, вартісна оцінка майнового потенціалу підприємства може виражатися через сукупність доходів підприємства, які отримуються від використання його майна під час операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Оцінку майна та капіталу ФГ «Ярина-1» наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу ФГ «Ярина-1»

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % 2019 р. до 2015 р.
	Майно - усього	5385,8	7300,1	8550,0	11818,0	14419,1	267,72
1	Необоротні активи	2220,4	2369,2	3332,4	4688,2	6644,3	299,24
1.1	Основні засоби	2220,4	2369,2	3332,4	4688,2	6644,3	299,24
2	Оборотні активи	3165,4	4930,9	5217,6	7129,8	7774,8	245,62
2.1	Запаси	2905,4	4884,4	5135,8	4282,1	6142,7	211,42
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	258,7	46,5	81,8	24,8	1457,9	563,55
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	1,3	0,0	0,0	2822,9	174,2	13400,00
	Капітал- усього	5385,8	7300,1	8550,0	11818,0	14419,1	267,72
3.	Власний капітал	4918,5	5409,2	5305,7	3907,2	7905,4	160,73
3.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	15,9	15,9	15,9	15,9	15,9	100,00
4.	Зобов'язання і забезпечення	467,3	1890,9	-	7910,8	6513,7	1393,90
4.1	Довгострокові зобов'язання	274,0	435,9	1506,4	2405,9	6461,8	2358,32
4.2	Поточні зобов'язання	193,3	1455,0	1737,9	5504,9	51,9	26,85
4.3	Поточна кредиторська заборгованість	80,4	37,9	269,8	895,8	0,0	-

З даних таблиці 2.1 можна видно, що на кінець 2019 р. вартість майна ФГ «Ярина-1» становить 14419,1 тис. грн, збільшення майна підприємства майже в 3 рази відбулось за рахунок зростання вартості необоротних активів (в 3 рази) і оборотних коштів (в 2,5 рази). Слід відмітити зростання суми грошових активів, причому їх сума суттєво коливається протягом

аналізованого періоду. За звітний період відбулось зростання суми джерел утворення активів підприємства – в цілому така динаміка зумовлена значним підвищенням (майже в 13 разів) суми зобов'язань підприємства. Відзначимо, що інша частина активів підприємства формувалась за рахунок отриманого прибутку. Спостерігається збільшення суми дебіторської заборгованості, повернення якої сприятиме погашенню кредиторської заборгованості ФГ «Ярина-1».

Діяльність підприємства нерозривно пов'язана з наявністю та використанням основних засобів, які повинні характеризуватися відповідним складом та структурою для здійснення процесу виробництва. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства та отримання необхідної величини прибутку необхідно здійснювати постійний аналіз ефективності використання основних засобів та досліджувати фактори, які впливають на цю зміну. Проаналізуємо рух та функціональний стан основних засобів ФГ «Ярина-1» за допомогою додатку А.

З таблиці додатку А видно, що за період 2015 – 2019 рр. вартість основних засобів суттєво збільшилась (майже в 13 разів), що зумовлено придбанням певної техніки та здійсненою переоцінкою. Річний приріст вартості основних засобів змінився на 111,85 тис. грн. Сума переоцінки переважає над сумою придбання, про що свідчить зменшення коефіцієнту оновлення на 59 в.п. Рівень придатності основних засобів до експлуатації протягом 2019 року змінюється в позитивну сторону.

В умовах ринкової економіки діяльність суб'єктів господарювання спрямована на отримання максимально можливої економічної вигоди, що знаходить свій прояв у фінансових результатах. Останній відображає всі сторони діяльності підприємства – рівень його технологій та організації виробництва, ефективність системи управління, контроль за рівнем витрат тощо. Фінансовий результат господарювання підприємства, що виступає у формі прибутку або збитку, відображає ефективність його операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та служить основним критерієм стратегії

суб'єкта господарювання. Проаналізуємо фінансові результати діяльності ФГ «Ярина-1» за період 2015-2019 рр. за допомогою таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Фінансові результати діяльності ФГ «Ярина-1»

№ з/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % 2019 р. до 2015 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	6207,80	4129,90	5326,80	9829,40	7850,70	126,47
2	Операційні витрати, у тому числі:						
	а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	2431,00	2912,00	4414,40	6843,40	3389,70	139,44
	б) інші операційні витрати.	571,80	317,40	0,00	0,00	1394,00	243,79
3	Валовий прибуток (збиток)	3776,80	1217,90	912,40	2986,00	4461,00	118,12
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	60,84	29,49	17,13	30,38	56,82	-4,02
5	Фінансові та інвестиційні доходи	437,10	271,20	378,40	1171,60	931,20	213,04
6	Фінансові та інвестиційні витрати	261,10	681,00	1403,70	5556,90	170,00	65,11
7	Фінансовий результат до оподаткування	3381,00	490,70	-103,50	-1399,3	3828,20	113,23
8	Чистий прибуток (збиток)	3381,00	490,70	-103,50	-1399,3	3828,20	113,23
9	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	54,46	11,88	-1,94	-14,24	48,76	-5,70
10	Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	89,52	40,29	-11,34	-46,86	85,81	-3,71

Як бачимо з таблиці 2.2, за аналізований період відбулось підвищення розміру чистого доходу від реалізації готової продукції на 26,47%. В структурі операційних витрат більше двох третин займає собівартість реалізованої продукції, сума якої підвищилась на 39,44%. Перевищення темпів росту інших доходів над темпами росту інших витрат в 2019 році зумовило отримання кінцевого результату діяльності у вигляді прибутку.

Взагалі за аналізований період в діяльності ФГ «Ярина-1» спостерігається різка зміна результату діяльності: в 2015 – 2016 рр. було одержано прибуток, в 2017-2018 рр. – збиток, в 2019 році – прибуток. Зміна суми фінансового результату в 2019 році проти 2015 року склала 13,23%.

Аналіз фінансової стійкості підприємства є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал. Оцінку фінансової стійкості ФГ «Ярина-1» наведено в додатку А.

Як бачимо з додатку, в ФГ «Ярина-1» значення показників фінансової стійкості достатньо високі. Така ситуація означає, що підприємство в достатній кількості забезпечено власними обіговими коштами. В структурі загальної суми коштів, що вкладені в господарську діяльність, питома вага власного капіталу складає величину, яка знаходиться в межах нормативів, хоча в 2015 році спостерігається низьке значення цього показника і зменшення за аналізований період складає 40%. Слід відзначити, що значення коефіцієнту концентрації позикового капіталу знаходиться в допустимих межах, але слід відзначити його близькість до мінімально допустимого. В структурі зобов'язань відмітимо наявність кредитів банку, і динаміка зміни коефіцієнту довгострокового залучення позикових коштів є позитивною. Коефіцієнт забезпеченості запасів ФГ «Ярина-1» складає 1,27, що більше нормативного значення, для поповнення виробничих запасів підприємство використовує свої оборотні кошти.

У будь-якого підприємства повинно бути достатньо грошових коштів, щоб своєчасно платити по своїх зобов'язаннях. Підприємства, яким це не вдається, втрачають свою ліквідність та потрапляють в дуже погане фінансове положення. Оцінка рівня платоспроможності проводиться за даними балансу на основі характеристики ліквідності оборотних засобів,

тобто з урахуванням часу, необхідного для перетворення їх на готівку. Оцінку ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ПП ФГ «Ярина-1» наведено в додатку Б.

Згідно з даними таблиці, в ФГ «Ярина-1» за аналізований період відбулось різке підвищення суми високоліквідних активів (грошових коштів), що зумовило високий рівень абсолютної ліквідності в 2019 році. Це означає, що вся сума поточних зобов'язань може бути погашена оборотними засобами підприємства. Аналізуючи показники обертання оборотних активів, слід відзначити збільшення тривалості одного обороту в 2,5 рази, тобто підприємство не зовсім раціонально використовує свої оборотні активи і на цей аспект слід звернути увагу.

Поняття ділової активності доволі широке й охоплює практично всі аспекти роботи підприємства. Показники ділової активності віддзеркалюють ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. Ділова активність відображає рівень ефективності використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів. Паралельно вона характеризує якість управління і можливості потенційного розвитку підприємства. Оцінку ділової активності ФГ «Ярина-1» наведено в додатку В.

В ФГ «Ярина-1» кількість отриманої чистої виручки від реалізації продукції в розрахунку на одиницю коштів, інвестованих в активи, в 2019 р. зменшилась порівняно з 2015 р. майже в 4 рази. Це свідчить про те, що на аналізованому підприємстві наявні ресурси за останній період використовуються менш ефективно. Коефіцієнт фондівдачі необоротних активів в 2019 році зменшився на 30,06% порівняно з 2015 роком, тобто зменшується обсяг виручки в розрахунку на одиницю основних фондів, це означає екстенсивне використання необоротних активів підприємства. Така тенденція зумовлена придбання нової техніки та здійсненою переоцінкою необоротних активів.

Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості зменшився майже в 3 рази, що негативним чином впливає на ділову активність ФГ

«Ярина-1». Підвищення тривалості одного обороту дебіторської заборгованості свідчить про те, що підприємству не вчасно повертають кошти, які можна було б інвестувати у власне виробництво.

Стійке фінансове становище підприємства є результатом умілого, прорахованого управління всією сукупністю виробничо-господарських факторів, що визначають результати діяльності підприємства. Підсумкова рейтингова оцінка враховує усі найважливіші параметри (показники) фінансово-господарської та виробничої діяльності підприємства, тобто господарської активності в цілому. Таку оцінку можна отримати різними методами з використанням різних критеріїв. В процесі дипломного дослідження було розраховано значення конкретного показника, який синтезує певні сторони діяльності об'єкта дослідження, отриманого на основі математичної обробки системи окремих показників. Дані розрахунків наведено в додатку Д.

Отже, фінансовий стан ФГ «Ярина-1» протягом 2015-2016 рр. характеризувався значенням рейтингу А, тоді як в 2017 – 2018 рр. це значення змінилось в негативну сторону – Б. Таке коливання пов'язано з отриманням підприємством в 2017-2018 рр. збитку від діяльності, але негативний результат діяльності було покрито за рахунок отриманих прибутків в попередніх роках, тому рейтинг змінився не суттєво. В 2019 році підприємство знову має найвищий рейтинг фінансового стану за рахунок отриманого прибутку.

Узагальнюючи вище наведені розрахунки, можна зробити висновок, що фінансовий стан підприємства цілком задовільний. В 2019 році підприємство здійснює свою діяльність з отриманням прибутку. Достатній рівень ліквідності свідчить про те, що підприємство має достатньо грошових коштів для сплати поточних зобов'язань. Стійкий фінансовий стан, що впливає в значній мірі на забезпечення запасів і витрат власними оборотними коштами, значно зменшує ризик підприємства у процесі здійснення господарської діяльності.

2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики

Фінансово-господарська діяльність ФГ «Ярина-1» організована на основі законодавчих та нормативних документів, крім того вона чітко контролюється керівником та головним бухгалтером підприємства. Організацію та контроль фінансів на підприємстві здійснює головний економіст. Головний бухгалтер несе відповідальність за ведення обліку перед керівником підприємства.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, а також НП(С)БО, основні положення щодо його ведення закріплені в наказі Про облікову політику. Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві покладено на бухгалтерію. Згідно штатного розкладу до її складу входить три працівника: головний бухгалтер – здійснює загальне керівництво бухгалтерією, займається формуванням звітності бухгалтерського та податкового обліку; бухгалтер з обліку розрахунків (також виконує обов'язки касира)– здійснює облік дебіторської та кредиторської заборгованості, облік грошових коштів, здійснює облік оплати праці; бухгалтер з обліку виробництва та ТМЦ – здійснює облік витрат на виробництво продукції в рослинництві та допоміжному виробництві.

Згідно Міжгалузевих нормативів чисельності працівників бухгалтерського обліку, нормативна чисельність працівників визначається за формулою:

$$Ч=(Т_3/Ф)*К*К_{кпз} \quad (2.1)$$

Для досліджуваного підприємства це значення становить:

$$Ч=(5328,93/2080)*1,1*1,1=3,1 \approx 3 \text{ (особи)}$$

Отже, як бачимо, в ФГ «Ярина-1» бухгалтерський облік побудовано раціонально.

На підприємстві використовується комп'ютерна форма обліку, з елементами журнально – ордерної форми обліку. В бухгалтерії встановлено комп'ютерну програму «1С: Бухгалтерія». Первинні документи складаються відповідальними особами, на підставі первинних документів бухгалтери складають накопичувальні документи, дані з яких переносять до комп'ютерної програми в Журнал операцій. Інші ділянки обліку, в тому числі і облік загальновиробничих витрат, повністю автоматизовано, тобто бухгалтери складають в програмі «1С: Бухгалтерія» первинні документи, які є підставою для формування відповідних регістрів синтетичного і аналітичного обліку. Розподіл загальновиробничих витрат здійснюється в автоматичному режимі. Для складання фінансової звітності та обміну податковими накладними з іншими підприємствами ФГ «Ярина-1» використовує комп'ютерну програму «М.Е.Дос».

Якісний склад працівників обліково-аналітичної служби ФГ «Ярина-1» наведений в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Якісні характеристики працівників обліково-аналітичної служби
ФГ «Ярина-1»

Посада	Наявність вищої освіти	У т.ч. за фахом	Рік закінчення ВНЗ	Підвищення кваліфікації	Вік працівника	Література, якою користується	Програмні продукти, якими володіє
Головний бухгалтер	+	+	1996	Семінари	43	Баланс-Агро, Все про бухоблік	1С: Бухгалтерія, Парус, М.Е.Дос, Соната, IFin
Бухгалтер з обліку розрахунків	+	+	2001	Семінари	38	Баланс-Агро, Все про бухоблік	1С: Бухгалтерія, Парус
Бухгалтер з обліку виробництва та ТМЦ	+	+	2005	Семінари	41	Баланс-Агро, Все про бухоблік	1С: Бухгалтерія, М.Е.Дос

Як видно з таблиці, якісний склад працівників обліково-аналітичної служби має достатньо високий рівень. Всі бухгалтери підвищують рівень професіоналізму за допомогою періодичних видань та семінарів.

Отже, як бачимо з аналізу організаційних засад побудови обліку в ФГ «Ярина-1», кваліфікацію працівників бухгалтерії можна зазначити як задовільну, їх кількість має нормативне значення, наказ про облікову політику має всі необхідні складові, що визначають особливості обліку загальнопромислових витрат.

2.3. Облікове забезпечення розрахунків з дебіторами

Всі первинні документи щодо розрахунків з покупцями та замовниками в ФГ «Ярина-1» формуються в режимі «1С: Бухгалтерія». Всі первинні документи формуються за допомогою меню «Документи», в якому обирається пункт «Продаж». В зазначеному пункті з'являється вікно перелік можливих первинних документів. Для відображення в обліку операцій, пов'язаних з розрахунками з дебіторами, в програмі передбачені наступні документи (таблиця 2.4).

Для відображення факту домовленості з покупцями щодо реалізації їм продукції певної кількості та за визначеною ціною в ФГ «Ярина-1» формується документ «Договір». Договір не формує проведення, але він може бути документом - замовленням при взаєморозрахунках з клієнтом. При цьому стає можливим виконання періодичних оплат (одна оплата за кількома накладними).

Для таких контрагентів потрібно встановити в поле "Вид взаєморозрахунків" значення "У розрізі договорів", а в полі "Основний Договір" вибрати договір, укладений з клієнтом. У всіх документах в якості замовлення буде цей договір. Взаєморозрахунки в ФГ «Ярина-1» ведуться в цілому по клієнту, без деталізації за замовленнями.

Документальне забезпечення операцій з обліку розрахунків з
дебіторами в ФГ «Ярина-1»

Вид розрахунків	Первинні документи
Зпокупцями та замовниками	Укладений договір; товаро-транспортна накладна; рахунок-фактура; акт виконаних робіт (наданих послуг); акт звіряння розрахунків; бухгалтерська довідка (отримання від покупців авансів у погашення дебіторської заборгованості); платіжне доручення (зведене платіжне доручення); виписка банку; прибутковий касовий ордер (готівкові розрахунки); розрахунок курсових різниць
За виданими авансами	Укладений договір на поставку продукції, товарів, робіт, послуг; укладений договір з підрядними організаціям; бухгалтерська довідка
З підзвітними особами	Авансовий звіт, прибутковий касовий ордер; видатковий касовий ордер; платіжна відомість; накладна (при реалізації на ринку).
За нарахованими доходами	Розрахунок дивідендів, відсотків, роялті; видатковий касовий ордер; платіжна відомість.
За претензіями	Комерційні акти; акти взаємозвірки; рішення суду; пред'явлена претензія; платіжне доручення; виписки банку.
За відшкодуванням завданих збитків	Акт; інвентаризаційний опис; порівняльні відомості результатів інвентаризації; прибутковий касовий ордер; виписка банку; бухгалтерська довідка; рішення суду.
З іншими дебіторами	Кредитний договір; накладна на видачу форменого одягу; розрахунок розподілу доходів; рішення суду; виписка банку; прибуткові касові ордери; платіжні доручення.

Для оформлення попередніх домовленостей на продаж продукції клієнтам формується документ "Рахунок Фактура". Рахунок фактура також не формує проведення, але він може бути документом - замовленням при виконанні клієнтом передоплати за ще не поставлені товари та послуги. Таким чином, рахунок фактура може почати послідовність документів при реалізації товарів з передоплатою .

У разі, коли немає передоплати (тобто спочатку реалізується продукція, а потім оплачується), документ "Рахунок фактура" не вводиться. У цьому випадку Замовленням виступає "Договір", або сама " Видаткова Накладна " .

За допомогою документа "Видаткова накладна" оформлюється продаж продукції та інших матеріальних цінностей. Видаткова накладна зменшує кількість продукції на складі і збільшує борг покупця. Якщо ж була

передоплата, то сума авансу буде врахована. Крім того, документ формує проводку з ПДВ.

За допомогою документа "Надання послуг" в ФГ «Ярина-1» оформлюється надання послуг. Список послуг, які надає підприємство, ведеться в довіднику номенклатура (створено окрему групу "Послуги"). Для кожної послуги в реквізиті " Вид " встановлюється значення "Послуга".

Рух по поточному рахунку за надходженням коштів за реалізовану продукцію формується в документі "Банківська виписка". За допомогою документа в програмі 1С: Бухгалтерія здійснюються банківські операції (зокрема, отримання грошей на поточний рахунок). При надходженні оплати документ збільшує кількість грошей на розрахунковому рахунку і відповідно зменшує борг контрагента.

Для ведення обліку з ПДВ призначений документ "Податкова накладна". Документ підтверджує факт податкових зобов'язань підприємства перед державою. В ФГ «Ярина-1» встановлена константа "Автоматичне створення податкових накладних", відповідно документ "Податкова накладна" формується автоматично.

Всі податкові накладні та Розрахунки коригування (у тому числі ті, що не видаються покупцю, а також виписані за операціями з постачання товарів/послуг, що звільняються від оподаткування) незалежно від розміру ПДВ в одній податковій накладній чи розрахунку коригування підлягають реєстрації в ЄРПН.

Платник податку зобов'язаний надати покупцю (отримувачу) податкову накладну, складену в електронній формі та зареєстровану в Єдиному реєстрі податкових накладних. Для успішного обміну податковими накладними з покупцями та замовниками в ФГ «Ярина-1» повинні знати таку інформацію про контрагента:

- 1) код ЄДРПОУ;
- 2) в якому центрі сертифікації отримав ключ контрагент (якщо програма не може його знайти);

3) з якої адреси електронної пошти відправляє звіти контрагент (куди доставляти йому податкову накладну);

4) якою програмою користується контрагент (Ме.док IS, Ме.док online, 1С-Звіт, OPZ, Соната, АРТ-Звіт, Звітність ІВК, iFin тощо).

Для вивантаження з програми зформованої податкової накладної застосовується журнал "Податкова накладна" з меню "Журнали", обирається пункт «Експорт документу» - «Експорт в XML». Вибирається каталог на комп'ютері, де зберігаються xml-файли та натискається "Зформувати".

Для відправки податкової накладної її підписують. Для відправки контрагенту вибирається відповідний пункт меню «Відправити контрагенту». Якщо контрагента немає - програма запропонує створити його в адресній книзі та довіднику. Слідкувати за статусом реєстрації податкової накладної можна в розділі "Протокол" податкової накладної.

Для кожного контрагента вказується вид обліку взаєморозрахунків, за яким з ним працюють - за рахунками - накладними або за договорами . Це вказується в довіднику "Контрагенти", в рядку "Вид взаєморозрахунків". Як правило, взаєморозрахунки з основними покупцями ведуться в розрізі договорів, а з разовими покупцями - в розрізі рахунків або накладних. Вибравши варіант обліку взаєморозрахунків - за договорами, зберігається можливість ведення обліку розрахунків у розрізі рахунків- накладних.

Якщо взаєморозрахунки з клієнтом ведуться в розрізі договорів, то вказується основний договір (у довіднику контрагенти), в цьому випадку , при створенні рахунку або накладної в поле замовлення буде автоматично підставлятися зазначений договір і такий документ можна не водити на підставі договору.

Крім того, в накладній або рахунку замовлення можна вибрати вручну, якщо в полі "Замовлення" виділено "Без замовлення", тоді цей документ буде першим у ланцюжку документів (буде замовленням) і саме на ньому будуть висіти борги по взаєморозрахунках.

Підставою для відображення операцій розрахунків з покупцями в бухгалтерському обліку є виписка з банківського рахунку. При цьому суми, що надійшли від покупця і зараховані на розрахунковий рахунок (у банківській виписці знаходяться в графі "Кредит"), відображаються в бухгалтерському обліку проводками в дебет рахунку 31 і кредит рахунку 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками".

Передплата, отримана на розрахунковий рахунок підприємства, відображається як кредиторська заборгованість перед покупцем. З цієї суми виплачується ПДВ, оскільки авансові платежі включаються в оподатковуваний оборот. Розрахунки за авансами обліковуються на рахунку 681 "Розрахунки за авансами одержаними" (в константі "Виділяти аванси" встановлено значення "Так").

Програма сама визначає спосіб відображення факту надходження грошей - як оплату за реалізований товар (продукцію) або як аванс за майбутню поставку. Рішення приймається на основі аналізу залишку рахунку 36 по конкретному контрагенту і замовленням. Якщо за контрагентом за замовленням рахується дебіторська заборгованість, то що надійшли грошові кошти трактуються як оплата в рахунок погашення тієї заборгованості, в іншому випадку - як передплата.

Якщо надійшла сума перевищує суму заборгованості або заборгованість відсутня, то частина суми, що надійшла або вся сума відноситься в кредит рахунку 681. Якщо аванси підлягають обкладенню податком на додану вартість, то формуються проводки за дебетом рахунку 643 та кредитом рахунку 6415.

Отже, в ФГ «Ярина-1» облік взаєморозрахунків з покупцями і замовниками ведеться на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» (в 1С: Бухгалтерії у розрізі покупців (замовників) (субконто «Контрагенти») та документів - замовлень (субконто «Замовлення»)).

Облік доходів від реалізації готової продукції, товарів, придбаних для перепродажу, послуг ведеться на відповідних субрахунках рахунку 70

«Доходи від реалізації »: 701 «Дохід від реалізації готової продукції», 702 «Доходи від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг ».

За дебетом рахунка 90 «Собівартість реалізації» відображається виробнича собівартість реалізованої продукції, робіт, послуг, фактична собівартість реалізованих товарів.

У програмі «1С: Бухгалтерія» основна інформація про господарські операції, що відбуваються на підприємстві, накопичується і зберігається в журналі операцій. Відкрити його можна командою «Журнал операцій» з меню «Операції» або через меню «Журнали». Вікно журналу операцій буде розділено на дві частини: верхню і нижню. Верхня частина вікна містить список операцій з їх реквізитами, а в нижній частині вікна відбиваються проводки, що належать виділеній операції.

Для отримання аналітичних і підсумкових даних щодо процесу реалізації на підприємстві формуються за допомогою меню "Звіти". В ФГ «Ярина-1» передбачене формування наступних вихідних форм реєстрів обліку: “Обігово-сальдова відомість”, “Шахматка”, “Обігово-сальдова відомість по рахунку”, ”Аналіз рахунку”, “Аналіз рахунку за датами”, “Аналіз рахунку по субконто”, “Головна книга”, “Аналіз субконто”, “Карточка субконто”, “Карточка рахунку”, “Обороти між субконто”, “Звіт по проводках”, “Зведені проводки”, “Журнал-ордер (відомість)”, “Книга продажу”, “Книга придбання”, “Книга доходів і витрат”.

В кінці звітнього місяця дані з оборотно – сальдової відомості по рахункам 70, 71, 90, 91, 36 відображаються в оборотно – сальдовій відомості та Головній книзі, на підставі яких формується звітність підприємства. Більш детальну інформацію щодо процесу реалізації продукції на підприємстві для управлінських цілей можна отримати в реєстрах «Аналіз рахунку» - відповідно по рахунках 70, 71, 90, 91, 36, “Аналіз субконто” – відповідно за видами реалізованої продукції або інших цінностей, за місцями їх зберігання і відповідно відвантаження, за видами покупців і замовників, за конкретними договорами тощо.

Схема обліку реалізації в досліджуваному підприємстві наведена на рис. 2.1. Як бачимо з наведеної схеми, послідовність процесу відображення інформації щодо розрахунків з дебіторами унеможливорює помилки у формуванні підсумкових даних в регістрах обліку.

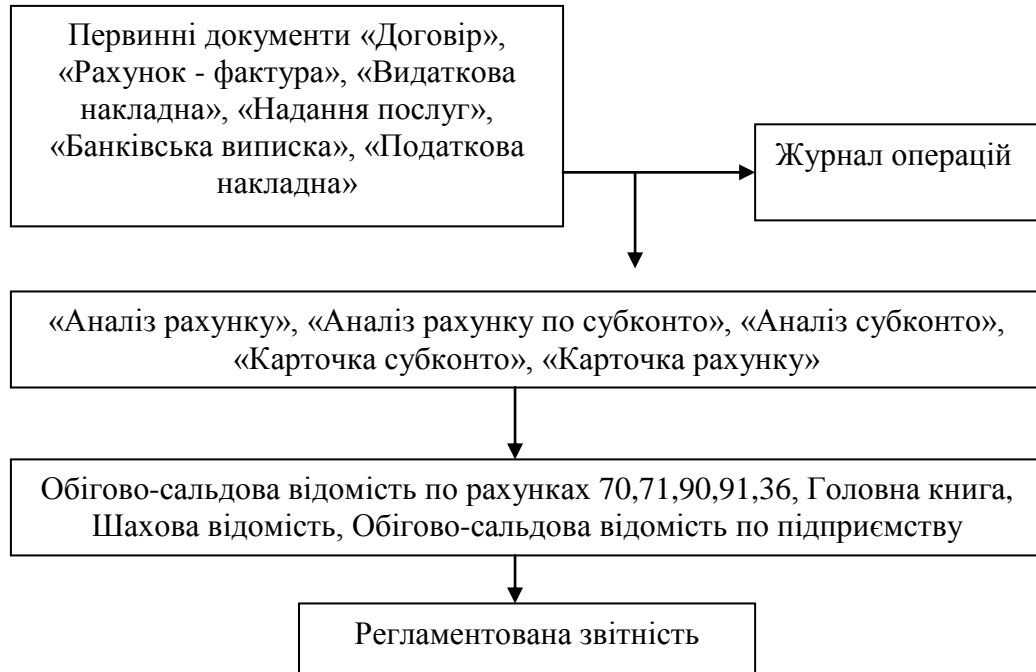

Рис. 2.1. Схема обліку розрахунків з дебіторами в ФГ «Ярина-1»

Отже, формування первинних документів щодо реалізації продукції не викликає певних труднощів у працівників бухгалтерії ФГ «Ярина-1». Всі документи складаються вчасно, роздруковуються і зберігаються у відповідних папках. Синтетичний і аналітичний облік розрахунків з покупцями і замовниками в ФГ «Ярина-1» здійснюється без особливих правопорушень. Всі регістри формуються автоматично, що зменшує можливість виникнення помилок. Навантаження працівників бухгалтерії майже не відчувається, оскільки автоматизація скорочує витрати часу на ведення обліку на підприємстві.

2.4. Напрямки удосконалення обліку розрахунків з дебіторами

Для поглиблення інформації в даних бухгалтерського обліку про дату виникнення боргу, договірний строк його погашення, фактичне отримання коштів від боржника. Для цього можна використовувати аркуші - розшифровка запропонованої форми для відображення транзакції платежів з покупцями та замовниками (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Аркуш-розшифровка до розрахунків

№з/п	№ документа	Відвантажено продукцію			Оплачено заборгованість			Залишок за боргованості, грн	
		Дата відвантаження	На суму, грн	Термін оплати за договором	№ документа	Дата оплати	Сума, грн	Дебет	Кредит
1	1	10.11.19	23895,94	15.12.19	14	26.11.19	20000,94	3895	
	Разом за місяць		23895,94		Разом за місяць		20000,94	3895	

Додавання реєстрів фінансового обліку з таким розшифровкою дозволить оперативно контролювати стан розрахунків, своєчасно вживати необхідних заходів щодо виконання зобов'язань кожного покупця чи замовника в частині оплати за відвантаженою продукцію, виконані роботи або надані послуги. Це підвищує дисципліну платежів як для бізнесу, так і для покупців або клієнтів, оскільки ці дані можуть призвести до своєчасної бесіди, наприклад попереднього телефонного дзвінка або вимоги про відхилення від умов договору.

Зверніть увагу, що для цього потрібна належна увага до визначення строків оплати відвантаженої продукції (робіт, послуг), а також виконання замовлень перед покупцями при укладанні договорів. Принцип одностороннього руху не слід застосовувати, оскільки відхилення в частині доставки продукції (виконання робіт, послуг) автоматично викликають подібні зрушення та платежі за них.

Накопичення інформації на аркушах-розшифрування за тривалий період відносин дозволяє отримати вичерпний опис покупців та замовників, твердо покладатися на достовірні відомості управлінського обліку про можливість своєчасного отримання коштів, що дуже важливо для реального грошового потоку планування на підприємстві. Згідно з таблицями даних, можна зробити загальну заяву, яка дозволяє проаналізувати надходження від покупців та замовників (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Відомість контролю за надходженням коштів від покупців і замовників

Назва покупців	Сума заборгованості, грн	Дата погашення		Відхилення, днів	Примітки
		За графіком (договором)	Фактично		
ТОВ «Мрія»	24095,69	15.12.19	18.12.19	3	

Залежно від частоти поставок продукції покупцям та їх кошторису та технічних можливостей для обробки інформації на підприємстві, інформація може складатися у більш-менш тривалі періоди: день, тиждень, декада. У той же час, чим коротшими будуть такі періоди, тим ціннішою і практично важливішою буде інформація, яка буде представлена в ній.

Особливу увагу слід приділити фактам несплати дебіторської заборгованості та порушенням платіжної дисципліни. Ми пропонуємо узагальнити ці дані у дебіторській заборгованості із простроченими періодами (табл.2.7).

Наведені вище документи дозволять вам мати повну інформацію про стан платежів з покупцями та замовниками для прийняття подальших управлінських рішень. Оскільки бухгалтерський облік у ТОВ «Новий Заповіт» автоматизований, ми пропонуємо внести відповідні корективи в конфігурацію комп'ютерної системи 1С: Облік формування розробленого аркуша-дешифрування до розрахунків, інформації контролю надходжень від покупців та замовників, інформація про дебіторську заборгованість із простроченою.

Відомість дебіторської заборгованості з простроченим терміном
позовної давності

№ з/п	Найменування боржника	Синтетичний рахунок	Дата виникнення заборгованості	Характер заборгованості	Причини утворення заборгованості	Сума, грн	Вжиті заходи з врегулювання розрахунків
1	ТОВ «Колос»	361	25.09.19	Спірна	Неплатоспроможність боржника	6128	Передано в арбітраж
2
	Разом за місяць					19760	

Ми вважаємо за доцільне використовувати в розрахунках із покупцями такі форми безготівкових платежів, які б гарантували своєчасне отримання грошей за продукцію, відпущену покупцям. Найзручнішими є використання передоплати за продукцію, а також облікова форма платежів. Ми вважаємо, що обидві форми безготівкових платежів є найбезпечнішими та унеможливають формування поганої дебіторської заборгованості.

Що стосується удосконалення методології та спрощеного ведення бухгалтерського обліку, пропонуємо об'єднати рахунок 26 «Готова продукція» і 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». При необхідності сільськогосподарські підприємства зможуть користуватися субрахунком 261 «Продукція сільськогосподарського виробництва».

Для обліку процесу реалізації використовують три синтетичні рахунки: 90 «Собівартість реалізації» – відображають собівартість проданої готової продукції (товарів, робіт, послуг); 70 «Доходи від реалізації» – відображають виручку від реалізації; 79 «Фінансові результати» – зіставляють виручку і собівартість проведених продаж.

Така ситуація ускладнює бухгалтерський облік, особливо аналітичний. Стає незрозумілим до якого рахунку підбирати документи з реалізації, на

якому етапі записів у бухгалтерському обліку потрібно здійснювати контроль процесу реалізації.

Для спрощення синтетичного обліку пропонуємо обліковувати процес реалізації на одному синтетичному рахунку 79 “Фінансові результати” (рис. 2.2), виділивши окремий субрахунок 791 “Реалізація”, з відкриттям до нього субрахунків другого порядку: 7911 “Реалізація готової продукції”, 7912 “Реалізація товарів”, 7913 “Реалізація робіт і послуг”. В дебет субрахунку 791 відноситься собівартість проданої продукції (товарів, робіт, послуг), а в кредит – виручка від реалізації.

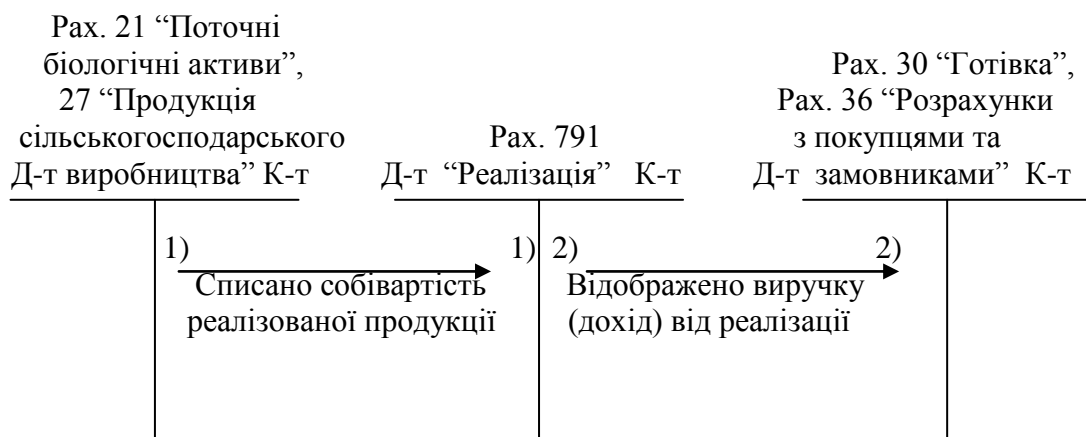

Рис. 2.2. Схема обліку дебіторської заборгованості покупців без використання рахунків 70 “Доходи від реалізації” і 90 “Собівартість реалізації”

Таким чином, запропоновані заходи підвищать рівень інформаційного забезпечення розрахунків з покупцями і замовниками на підприємстві, що зумовить своєчасне прийняття оптимальних управлінських рішень щодо недопущення виникнення заборгованості партнерів або її погашення.

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши стан обліку розрахунків з покупцями і замовниками в досліджуваному підприємстві, в роботі було запропоновано шляхи його удосконалення. Основні аспекти дослідження полягають в наступному:

1. Фермерське господарство «Ярина-1» розташоване знаходиться в селі Зелений Гай Васильківського (Синельниківського) району Дніпропетровської області. В досліджуваному підприємстві є сприятливі логістичні умови для реалізації вирощеної продукції. Площа сільськогосподарських угідь - 1970 га, в тому числі 1789 га взято в оренду. В структурі товарної продукції 59% займає виробництво насіння соняшника, 33% - зерна пшениці озимої. Середньооблікова кількість працівників складає 28 осіб.

2. Фінансовий стан підприємства цілком задовільний. Підприємство здійснює свою діяльність з отриманням прибутку. Достатній рівень ліквідності свідчить про те, що підприємство має достатньо грошових коштів для сплати поточних зобов'язань. Стійкий фінансовий стан, що впливає в значній мірі на забезпечення запасів і витрат власними оборотними коштами, значно зменшує ризик підприємства у процесі здійснення господарської діяльності.

3. Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві покладено на бухгалтерію, до складу якої згідно штатного розкладу входить три працівника. На підприємстві використовується комп'ютерна форма обліку, з елементами журнально – ордерної форми обліку. Облік розрахунків з покупцями і замовниками ведеться в автоматизованому режимі «1С: Бухгалтерія». В ФГ «Ярина-1» затверджено наказ про облікову політику та графік документообігу. В роботі було визначено нормативну чисельність працівників бухгалтерії – 3 особи, тобто підприємство раціонально організовує облікову службу відповідно до потреб своєї діяльності. Якісний склад працівників обліково-аналітичної служби має достатньо високий рівень. Всі працівники підвищують рівень обізнаності в питаннях обліку

систематично за допомогою періодичних видань, деякі регулярно відвідують семінари з питань обліку.

4. Формування первинних документів щодо реалізації продукції не викликає певних труднощів у працівників бухгалтерії ФГ «Ярина-1». Всі первинні документи щодо розрахунків з покупцями та замовниками («Договір», «Рахунок - фактура», «Видаткова накладна», «Надання послуг», «Банківська виписка», «Податкова накладна») формуються в режимі «1С: Бухгалтерія». Всі документи складаються вчасно, роздруковуються і зберігаються у відповідних папках.

5. Синтетичний і аналітичний облік розрахунків з покупцями і замовниками в ФГ «Ярина-1» здійснюється без особливих правопорушень. В ФГ «Ярина-1» облік взаєморозрахунків з покупцями і замовниками ведеться на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» (в 1С: Бухгалтерії у розрізі покупців (замовників) (субконто «Контрагенти ») та документів - замовлень (субконто «Замовлення»)). Всі реєстри («Обігово-сальдова відомість», «Шахматка», «Обігово-сальдова відомість по рахунку», «Аналіз рахунку», «Аналіз рахунку по субконто», «Головна книга», «Аналіз субконто», «Карточка субконто», «Карточка рахунку», «Обороти між субконто» тощо) формуються автоматично, що зменшує можливість виникнення помилок. Навантаження працівників бухгалтерії майже не відчувається, оскільки автоматизація скорочує витрати часу на ведення обліку на підприємстві.

6. З метою підвищення рівня інформаційного забезпечення платежів клієнтів суб'єкта господарювання пропонуємо внести відповідні корективи в конфігурацію комп'ютерної системи 1С: Бухгалтерія в частині формування розробленого аркуша - розшифровки до розрахунків, інформації про контроль надходжень. інформація від покупців та замовників, інформації про термін обмеження заборгованості дебіторів. Підготовка запропонованих документів дозволить оперативно контролювати стан розрахунків, своєчасно вжити необхідні заходи щодо виконання зобов'язань кожного дебітора щодо

оплати відвантаженої продукції, виконаних робіт чи наданих послуг, контролювати процес стягнення простроченої заборгованості дебіторів.

7. Для спрощення синтетичного обліку пропонуємо обліковувати процес реалізації на одному синтетичному рахунку 79 “Фінансові результати”, виділивши окремий субрахунок 791 “Реалізація”, з відкриттям до нього субрахунків другого порядку: 7911 “Реалізація готової продукції”, 7912 “Реалізація товарів”, 7913 “Реалізація робіт і послуг”. В дипломній роботі наведена схема обліку реалізації без використання рахунків 70 “Доходи від реалізації” і 90 “Собівартість реалізації”.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

3.1. Проблемні аспекти контролю розрахунків з дебіторами

З огляду на поточні тенденції економічного розвитку країни, зокрема стан розрахунків з дебіторами, загальне і ефективне впровадження внутрішнього контролю є передумовою успішного функціонування підприємств. В сучасних економічних умовах ситуація щодо господарювання в Україні характеризується великою часткою неплатежів. Одним із найважливіших чинників фінансової стабільності підприємства є стан дебіторської заборгованості, що виникає в ході здійснення економічних взаємовідносин з іншими суб'єктами господарювання. Тому важливо проводити постійний контроль дійсного стану дебіторської заборгованості з метою забезпечення мінімальних гарантій для користувачів фінансової звітності відносно достовірності, реальності, повноти і законності приведеної про неї інформації.

Нині в Україні відбуваються істотні зміни в господарській, економічній і соціальній діяльності підприємств. Це приводить до зміни системи контролю. Для нормального функціонування необхідно, щоб підприємці, ухвалюючи рішення, мали достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства, зокрема про стан дебіторської заборгованості, про законність і підтвердження господарських операцій, в результаті яких вона виникла. Облік дебіторської заборгованості повністю регулюється законодавчими актами, але, незважаючи на повний контроль з боку держави, в системі розрахунків щодо дебіторської заборгованості існує ряд проблем, що призводить до несвоєчасності погашення заборгованості дебіторами.

Здійснивши аналіз проблемних аспектів обліку дебіторської заборгованості, можемо констатувати, що це негативним чином впливає на

якість бухгалтерських записів щодо її виникнення та стану погашення. Відповідно, це унеможлиблює формування ефективної системи контролю за своєчасністю погашення заборгованості, що знижує конкурентоспроможність господарюючого суб'єкта. Дослідження теоретичних та практичних основ системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах показали наступне (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Проблемні аспекти контролю розрахунків з дебіторами

Організація дієвої системи внутрішньогосподарського контролю повинна ґрунтуватися на своєчасності повідомлення про відхилення, відповідальності, збалансованості, інтеграції, постійності, комплексності, розподілу обов'язків. Метою внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами є встановлення повноти, достовірності та своєчасності

відображення даних в первинних документах підприємства, облікових регістрах і звітності. Контроль передбачає здійснення перевірки за дотриманням планових показників; налагодження системи спостереження за строками оплати платежів; контроль за виконанням договірних відносин; виявлення резервів зростання платоспроможності підприємства та контроль за результатами виконання оптимізаційних управлінських рішень. По-друге, встановлення найбільш комфортного для підприємства співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю, важливо для прискорення оборотності цих двох показників. Вважається, що сприятливою є ситуація, коли період обороту дебіторської заборгованості підприємства менший, ніж період обороту кредиторської, оскільки за таких умов підприємство може погасити свої зобов'язання за рахунок коштів, що надходять від дебіторів [3].

Важливим в організації ефективної системи внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами є забезпечення надійності збереження інформації від сторонніх осіб, зокрема перевірка системи зберігання документації, функціонування архівної служби, порядку інвентаризації документів в архіві і забезпечення доступу до документів, тощо. Загалом ефективне проведення внутрішньогосподарського контролю за дебіторською заборгованістю можливе при тісній взаємодії між бухгалтерією підприємства, його юридичним та фінансовим відділами.

Аналіз ситуації на підприємствах України свідчить про необхідність широкого впровадження дієвого внутрішньогосподарського контролю за розрахунками з дебіторами, що забезпечить управлінський персонал достовірною, вчасною, максимально повною інформацією про стан, структуру та динаміку відносин з контрагентами і допоможе правильно визначити основні напрямки діяльності та завдання, які постають перед суб'єктом господарювання.

Першочерговими завданнями при здійсненні внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами є(рис.3.2):

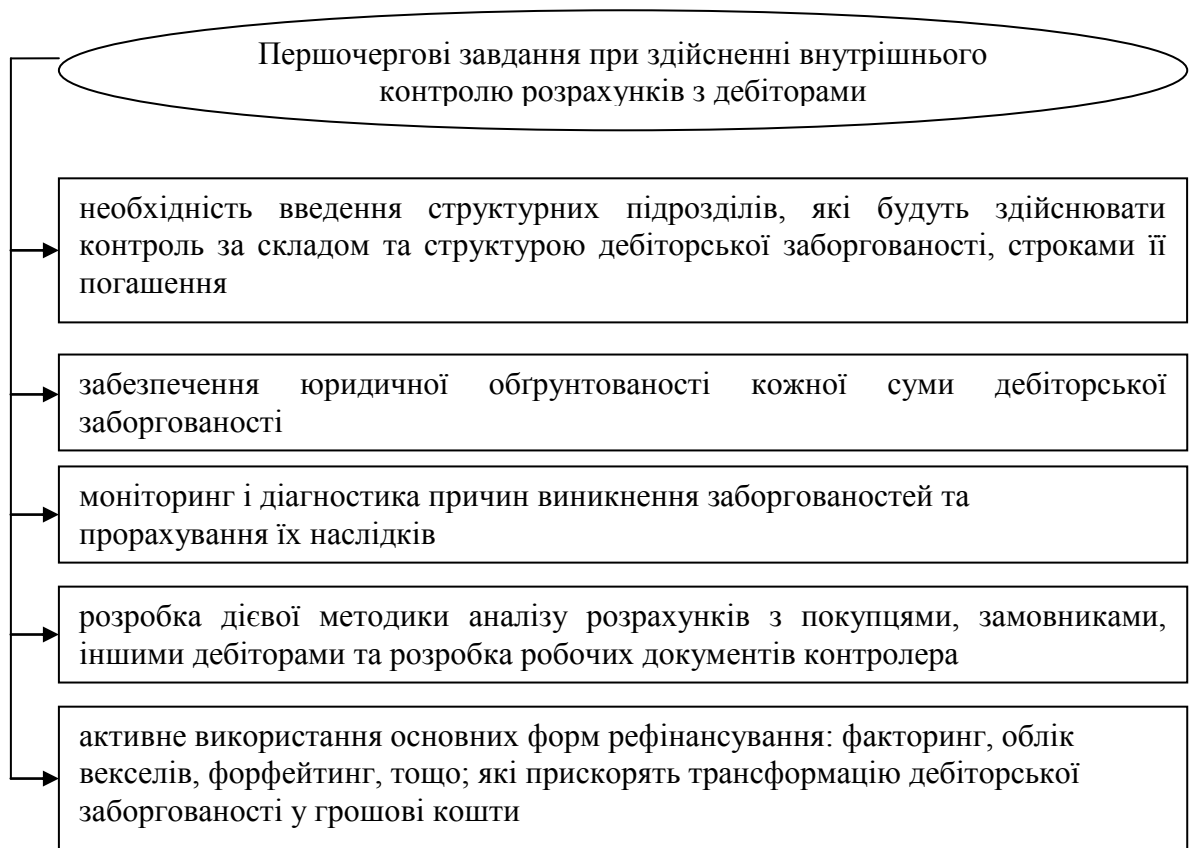

Рис. 3.2. Першочергові завдання при здійсненні внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами

На думку В.В. Сопко, створення ефективної системи контролю за якістю обліку розрахунків з дебіторами вимагає розроблення чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості, уніфікації способів її оцінки та документів аналітичного обліку. Автор акцентує увагу на потребі розроблення моделі співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, яка б дала змогу швидко та якісно виявляти негативні явища [6, с. 64]. Повністю погоджуємось з вченим щодо необхідності вдосконалення політики управління дебіторською заборгованістю, адже саме політика управління дебіторською заборгованістю, яка є частиною загальної політики управління оборотними активами і маркетингової політики підприємства, спрямованої на розширення обсягів реалізації продукції, визначає ефективність роботи підприємства.

Отже, правильно організований внутрішній контроль за своєчасністю, повнотою й юридичною обґрунтованістю розрахунків з дебіторами – запорука успішного розвитку, стабільності та стійкості вітчизняних підприємств в умовах сучасного бізнес-середовища.

3.2. Стан контрольних процедур розрахунків з дебіторами в досліджуваному підприємстві

В ФГ «Ярина-1» здійснюється як зовнішній, так і внутрішній контроль. Зовнішній контроль здійснює податкова інспекція за правильністю обчислення податку на додану вартість. Внутрішній контроль спрямований на перевірку обсягу платежів шляхом проведення інвентаризації залишків продукції та аналізу дебіторської заборгованості.

Основними завданнями контролю платежів з покупцями та замовниками є:

- перевірка дійсності та своєчасності укладення договорів на продаж продукції, дотримання договірних зобов'язань;
- реальність та законність виконання операцій; оцінка маркетингової діяльності;
- визначення можливостей розширення ринків на економічно вигідних умовах, а також втрат на стадії продажу та винних осіб;
- правильність встановлення якості продажів, застосування цін і тарифів, правильність формування в обліку доходів відповідно до П (С) БО 15 "Дохід", обґрунтованість відображення витрат відповідно до вимог П (С) БО 16 "Витрати".

Контролер перевіряє систематичний оперативний контроль та облік виконання укладених господарських договорів, враховуючи, що необхідно не тільки своєчасно застосовувати санкції за порушення договірних зобов'язань, а й попереджати їх. Штрафи накладаються за порушення строків

відвантаження, доставки неякісної продукції, неповноту, відсутність або неправильне маркування продукції та в інших випадках.

Ретельно контролюють реальність операцій по реалізації продукції покупцям. Для цього списання продукції, тварин і матеріальних цінностей з кредиту відповідних рахунків в дебет рахунка 90 зіставляють із надходженням платежів, відображених на рахунках 30, 31.

Внутрішньогосподарський оперативний контроль в ФГ «Ярина-1» Заповіт» спрямовують до правильності визначення обсягів реалізованої продукції, якості, цін, дотримання графіку (термінів) реалізації, а також до відповідності кількості прийнятої продукції, що приймається, надійності пропускної системи при продажу продукції. Для цього широко застосовують перехресну перевірку взаємопов'язаних документів: товарні накладні, квитанції, дорожні листи автомобіля, журнали журналів, дані руху зерна та іншої продукції, звіти про рух товарно-матеріальних цінностей, касові апарати (у продаж продуктів та послуг за готівку) тощо. Вони також практикують перевірку рахунків з клієнтами.

Важливою частиною аудиту операцій з виробництва та реалізації продукції є перевірка доставки продукції з виробництва на склад готової продукції. З цією метою аудитор вивчає характер і зміст і з точки зору законності приймально-доставних накладних на виробництво продукції з магазину на склад, перевіряє правильність визначення найменування та виду продукції, номенклатури номери та визначає, чи підписують ці рахунки представники технічного контролю, представники магазинів, які здають товар, та менеджер на склад, який його прийняв..

Для контролю за природними втратами матеріальних цінностей, а також для запобігання зловживанням матеріально відповідальними особами, що призводить до відмінностей між фактичною наявністю матеріальних активів або грошових коштів та даними бухгалтерського обліку, у ФГ «Ярина-1» періодично виявляти та усунути такі розбіжності. Проводячи інвентаризацію розрахункових документів, перевіряється фактична наявність

готової продукції та наявність документів та перевіряються записи в них. Потім отримані дані порівнюються з бухгалтерськими показниками.

Потім визначте правильність визначення фінансових результатів за видами продукції та підприємством у цілому. Рахунки 36, 70, 79 також порівнюються з формою № 2 «Звіт про прибутки та збитки (сукупний дохід)» та встановлюється відповідність даних бухгалтерського обліку та звітності.

Отже, при здійсненні контролю розрахунків з покупцями і замовниками, в ФГ «Ярина-1» застосовують як загальні, так і специфічні методичні прийоми.

3.3. Шляхи усунення проблем контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві

Аналіз ситуації на українських підприємствах свідчить про необхідність широкого впровадження ефективного внутрішньогосподарського контролю за дебіторською заборгованістю, що забезпечить управлінський персонал надійною, своєчасною, максимально повною інформацією про стан, структуру та динаміку відносин з контрагентами та допомогу правильно визначити основні сфери діяльності та завдання, які визначають основні сфери діяльності та завдання. перед сутністю. Основними завданнями внутрішнього контролю дебіторської заборгованості є:

- необхідність запровадження структурних підрозділів, які контролюватимуть склад та структуру дебіторської заборгованості, строки її погашення;
- забезпечення законної обґрунтованості кожної суми дебіторської заборгованості;
- моніторинг та діагностика причин заборгованості та розрахунок їх наслідків;

- розробка ефективного методу аналізу розрахунків із покупцями, замовниками, іншими боржниками та розробка робочих документів контролера;

- активне використання основних форм рефінансування: факторинг, векселі, конфіскація тощо; що прискорить трансформацію дебіторської заборгованості у готівку.

Таким чином, правильно організований внутрішній контроль за своєчасністю, повнотою та законною обґрунтованістю розрахунків з боржниками - запорука успішного розвитку, стабільності та стійкості вітчизняних підприємств у сучасних бізнес-середовищах.

Контроль необхідний підприємствам, оскільки дозволяє дослідити економічну доцільність та правильність господарських операцій, дотримання законності їх здійснення. Завдяки результатам контролю керівництво в змозі своєчасно та швидко визначити шляхи вирішення проблем та запобігти їх виникненню в майбутньому.

Загалом, доцільно вдосконалити систему контролю за платежами з покупцями та замовниками:

1. Контролювати частку дебіторської заборгованості у загальній вартості оборотних активів, а також співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості з метою підтримки фінансової стабільності та платоспроможності підприємства.

2. Здійснювати постійний контроль за дебіторською заборгованістю з її розподілом за строком погашення для своєчасного реагування та вжиття заходів щодо її погашення.

3. Систематично проводити інвентаризацію платежів з покупцями та замовниками, щоб підтвердити реальність заборгованості.

Послідовність контролю за розрахунками з боржниками може здійснюватися в кілька етапів (рис. 3.3).

Доцільно почати контролювати платежі з покупцями та замовниками з контролю за виконанням договірних зобов'язань. Договір, укладений між

сторонами, є підставою для розрахунків. Господарський договір складається у вигляді єдиного документа, підписаного сторонами та скріпленого печатками. Укладаючи діловий договір, сторони повинні чітко погоджуватися з усіма необхідними умовами, включаючи предмет, ціну та термін договору.

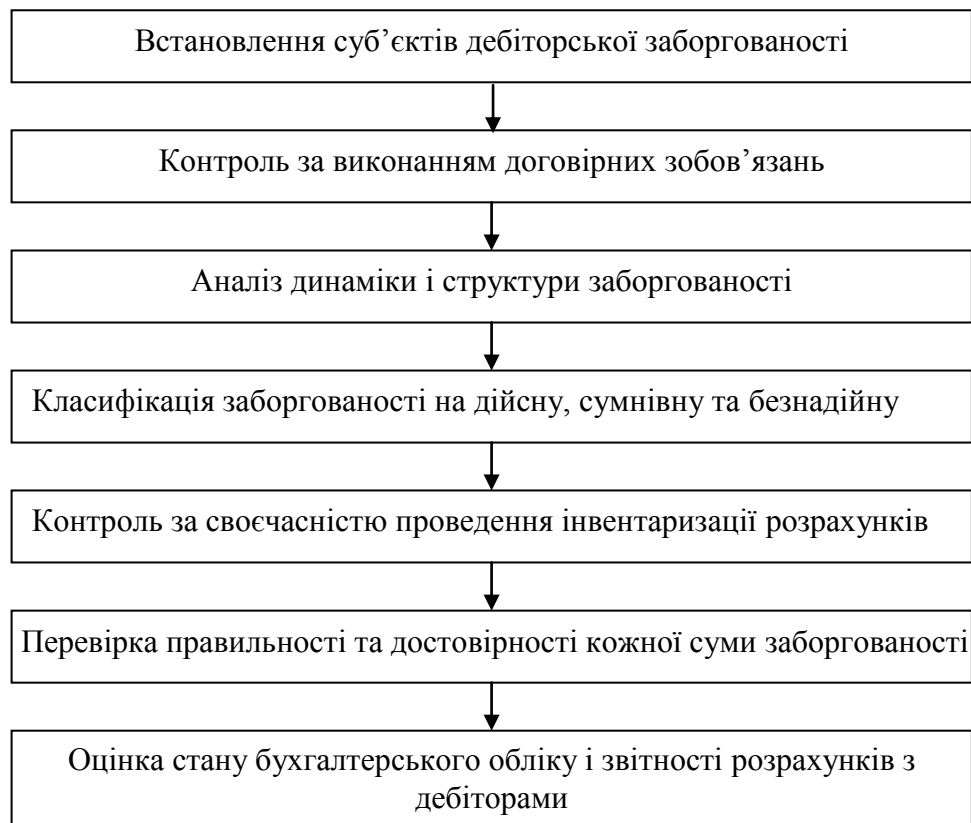

Рис. 3.3. Послідовність проведення контролю розрахунків з дебіторами

Залежно від можливості погашення дебіторська заборгованість за товари та послуги поділяється на справжню, сумнівну та погану. Дійсна дебіторська заборгованість - це заборгованість, яка буде погашена відповідно до умов договору і щодо якої не виникає сумнівів щодо її погашення.

Сумнівна дебіторська заборгованість - це заборгованість, щодо якої є невизначеність щодо її погашення боржником. Борг, щодо якого існує певність його непогашення боржником або строк позовної давності минув, є безнадійним. Доцільно контролювати дебіторську заборгованість за товари, роботи та послуги в контексті цих видів (рис. 3.4).

Проводячи внутрішній контроль дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, необхідно звернути увагу на створення та використання резерву сумнівних боргів. Формування сумнівного резерву боргу обумовлюється принципом розсудливості, згідно з яким методи оцінки, використовувані в бухгалтерському обліку, повинні перешкоджати заниженню оцінок зобов'язань і витрат, а також слід завищувати активи та доходи підприємства. Таким чином, сумнівний резерв боргу виступає інструментом коригування дебіторської заборгованості [11].

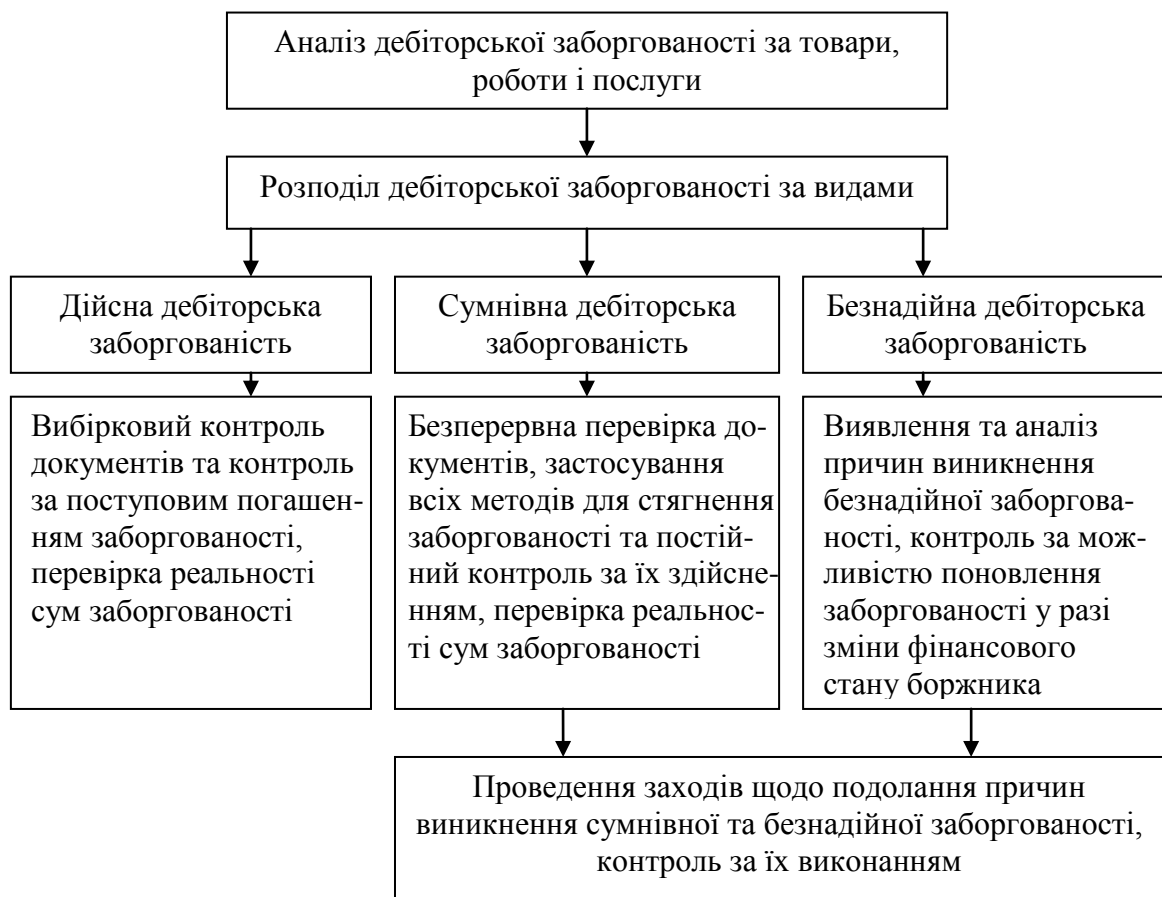

Рис. 3.4. Схема проведення контролю дебіторської заборгованості на підприємстві

Залежно від способу нарахування резерву сумнівних боргів у процесі контролю оцінюється платоспроможність окремих боржників або згрупована дебіторська заборгованість за строком погашення. Використовуючи

коефіцієнт сумніву для обчислення резерву сумнівних боргів, контролер повинен перевірити обгрунтованість обчисленого коефіцієнта та перерахувати суму нарахованого резерву. Коефіцієнт сумніву можна обчислити наступними способами:

- визначення частки безнадійної заборгованості в чистому доході;
- класифікація дебіторської заборгованості за строком погашення;
- визначення середньої списаної частки протягом періоду дебіторської заборгованості в сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років [10].

Важливим завданням контролю за розрахунками з покупцями та замовниками є контроль за систематичним розрахунком розрахунків. Відповідно до Положення про інвентаризацію активів та пасивів, інвентаризація дебіторської заборгованості складається з перевірки документів та записів у реєстрах обліку та перевірки дійсності сум, відображених на відповідних рахунках, та складається актом інвентаризації [12].

Проводячи інвентаризацію, всім покупцям та замовникам надсилаються виписки з аналітичних рахунків свого боргу для підтвердження реальності цього боргу. Обов'язково проводити інвентаризацію один раз на рік до підготовки річної фінансової звітності, але для своєчасного виявлення сумнівної заборгованості та вжиття заходів щодо її стягнення доцільно проводити інвентаризацію платежів з покупцями та клієнтами щоквартально.

Тому необхідно проводити систематичну інвентаризацію боргу, а компанія повинна розробити схему заходів щодо проведення інвентаризації кредиторської заборгованості, наприклад, таким чином, як в додатку 3.

Дотримуючись запропонованої схеми, ми пропонуємо форму документа (табл. 3.1), за допомогою якого можна виявити фактичний стан розрахунків у розрізі окремих дебіторів, його аналіз та своєчасне реагування на можливі відхилення. Унаслідок цього підприємство активізує роботу

відповідної служби щодо повернення наявних боргів і уникнення потенційних у майбутньому.

Здійснюючи контроль за платежами з покупцями та замовниками, необхідно дослідити надійність та реальність кожної суми боргу.

Таблиця 3.1

Аналіз дебіторської заборгованості у розрізі дебіторів

№ з/п	Назва дебітора	Фактичний стан дебіторської заборгованості					Виставлені претензії					Кількість прострочених місяців оплати					Примітки	
		дата виникнення	вид (аванс, бартер, забезпечена векселем)	сума, тис. грн	документ (назва, №)	за які цінності	дата	документ	результат (признані відхилені)	кореспонденція		0 - 1	1 - 3	3 - 6	6 - 9	9 - 12		поверх 12
										дебет	кредит							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19

Посада, ПІБ перевіряючого _____

З метою підвищення репрезентативності результатів контролю платежів з покупцями та замовниками можуть бути складені різні аналітичні таблиці для узагальнення найважливішої інформації, отриманої під час аудиту. Для цілей управління доцільно скласти таблицю дебіторської заборгованості покупців та покупців з урахуванням строку погашення (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Дебіторська заборгованість за термінами непогашення

Назва підприємства	Заборгованість покупців та замовників						Причини
	За строками виникнення			З терміном прострочення			
	До 6 місяців	6-12 місяців	>12 місяців	До 6 місяців	6-12 місяців	>12 місяців виникнення	
ТОВ Мрія	10000						Претензії щодо недоставки продукції
Всього							

Складання цієї таблиці дозволяє визначити структуру дебіторської заборгованості за строком погашення, а також визначити покупців та клієнтів, які мають найбільшу заборгованість та не здійснюють своєчасну оплату. Відповідно до цих результатів керівництво компанії може приймати управлінські рішення щодо продовження або припинення співпраці з відповідними покупцями та замовниками залежно від виконання договірних умов та дотримання умов оплати.

Розподіл дебіторської заборгованості за умовами її існування повинен здійснюватися не на основі фінансової звітності підприємства, а на основі даних, отриманих із рахунків дебіторської заборгованості, тобто з первинних документів [3, с. 8].

Особливо в ході контролю вони перевіряють реальність і точність кожної суми розрахунків і підтверджують їх документальну обґрунтованість. Для цього необхідно перевірити стан аналітичного обліку цих розрахунків та їх відповідність даним первинних документів, а саме рахунками та актами виконаних робіт.

Це тому, що організація розрахунків з покупцями та замовниками багато в чому залежить від стану їх обліку та документації. Затримка виявлення помилок у розрахункових документах в деяких випадках призводить до виникнення спірної заборгованості, порушення строку подання до неї претензій [7].

Під час контролю необхідно дослідити, чи правильність обліку господарських операцій у бухгалтерському обліку шляхом перевірки типової відповідності бухгалтерських рахунків, що дозволяє виявити спотворення даних бухгалтерського обліку.

Таким чином, сьогодні підприємства України мають дуже велику кількість дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги, що суттєво погіршує їх платоспроможність та фінансову стабільність. Контроль платежів з покупцями та замовниками є невід'ємною частиною системи внутрішнього контролю компанії. Встановлення чіткої та ефективної системи контролю здатне забезпечити ефективне функціонування

підприємства. Основними завданнями контролю платежів з клієнтами та замовниками є аналіз заборгованості кожного боржника та визначення причин його виникнення, перевірка обґрунтованості кожної суми боргу, здійснення заходів щодо стягнення боргу, регулярна інвентаризація платежів.

Висновки до розділу 3

Узагальнивши теоретико-методичні аспекти контрольних процедур щодо розрахунків з дебіторами, було запропоновано наступне:

1. Розрахунки з контрагентами є важливою складовою фінансово-економічної діяльності будь-якого підприємства, вони нерозривно пов'язані з вхідними та вихідними грошовими потоками, які складають основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання. Одним з головних завдань, які постають перед управлінською ланкою вітчизняних підприємств, є постійний моніторинг розмірів дебіторської заборгованості, строків погашення, аналіз її структури. У зміцненні фінансового стану і платоспроможності підприємств значна роль належить контролю за станом розрахунків та динамікою дебіторської заборгованості.

2. Контроль передбачає, по-перше, здійснення перевірки за дотриманням планових показників; налагодження системи спостереження за строками оплати платежів; контроль за виконанням договірних відносин; виявлення резервів зростання платоспроможності підприємства та контроль за результатами виконання оптимізаційних управлінських рішень. По-друге, встановлення найбільш комфортного для підприємства співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю, важливо для прискорення оборотності цих двох показників.

3. В ФГ «Ярина-1» здійснюється як зовнішній, так і внутрішній контроль. Зовнішній контроль здійснюється Податковою інспекцією щодо правильності нарахування податку на додану вартість. Внутрішній контроль ставить за мету перевірку обсягів розрахунків шляхом проведення

інвентаризації залишків продукції та аналізу дебіторської заборгованості. При здійсненні контролю розрахунків з покупцями і замовниками, в ФГ «Ярина-1» застосовують як загальні, так і специфічні методичні прийоми.

4. Правильним чином організована система внутрішнього контролю щодо своєчасності, повноти та законної обґрунтованості розрахунків з боржниками є запорукою успішного розвитку, а також стабільності і стійкості суб'єктів підприємництва у сучасних умовах бізнесу. Дипломна робота містить розроблену послідовність контролю за розрахунками з боржниками, зокрема визначено етапність процедур контролю, що дозволить своєчасність і швидкість визначення напрямків вирішення проблемних питань та запобігання їх виникненню в майбутньому. Представлено схему контролю за розрахунками з боржниками у суб'єкта господарювання в розрізі відповідних видів боргу.

5. Важливими завданнями контрольних процедур за розрахунками з дебіторами є контроль щодо систематичного проведення інвентаризації розрахунків. Обов'язково необхідно проводити інвентаризацію щонайменше один раз на рік для підготовки фінансової звітності за звітний рік, але для своєчасного виявлення заборгованості, щодо якої є сумніви, і вжиття заходів для її погашення доцільно проводити інвентаризацію такої заборгованості щокварталу. Дипломна робота містить розроблену схему заходів щодо проведення інвентаризації розрахунків з дебіторами.

6. При дотриманні розробленої в роботі схеми, ми пропонуємо форму робочого документа щодо аналізу дебіторської заборгованості в розрізі дебіторів, який можна використовувати для виявлення фактичного стану платежів у розрізі окремих боржників, його аналізу та своєчасного реагування на можливі відхилення. З метою підвищення репрезентативності результатів контрольних процедур щодо платежів дебіторів можуть бути складені різні аналітичні таблиці для узагальнення найважливішої інформації, отриманої під час контролю. Для досягнення цілей управління ми вважаємо за доцільне скласти таблицю заборгованості дебіторів з урахуванням строку її погашення.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В ході дослідження було здійснено узагальнення теоретичних та практичних аспектів обліку і контролю розрахунків з дебіторами підприємства, основні положення яких можна сформулювати наступним чином:

1. Вивчення економічної природи розрахунків з дебіторами дозволило узагальнити висновки щодо суттєвої поліаспектності наукових підходів до визначення суті досліджуваної категорії. Пошук сутності досліджуваного об'єкта з категоріальної та понятійної точки зору дає можливість сформулювати передумови щодо коректного визнання і відображення дебіторами та розрахунків з ними в процесі обліку, а також методи моніторингу договірних прав і обов'язків.

2. Система обліку і контролю розрахунків з дебіторами має надважливе значення для суб'єктів підприємництва в усіх галузях економіки і різних форм власності. Правильна побудова даної системи та її ефективність впливають відповідним чином на ряд показників, зокрема фінансову стабільність суб'єкта підприємництва, базу оподаткування, виконання планів доходів і витрат тощо. Логічним наслідком цього впливу являється виконання стратегічних цілей розвитку суб'єкта господарювання в ринкових умовах економіки, а також забезпечення конкурентоспроможності та прибутковості. Платоспроможність суб'єкта господарювання, його ліквідність, а також фінансову стабільність визначають певні фінансові показники.

3. Нормативні акти передбачають формування повної, оперативної, правдивої та неупередженої бухгалтерської та економічної інформації для зацікавлених користувачів, зокрема працівників підприємства, інвесторів, контрагентів, дебіторів, кредиторів, держави - щодо заборгованості дебіторів. Тому система, що регулює обліковий процес та контрольні процедури відносно розрахунків та дебіторів має бути адекватною розвитку

економічних відносин в країні і надавати надійну фінансову інформацію різним групам користувачів.

4. Фермерське господарство «Ярина-1» розташоване знаходиться в селі Зелений Гай Васильківського (Синельниківського) району Дніпропетровської області. В досліджуваному підприємстві є сприятливі логістичні умови для реалізації вирощеної продукції. Фінансовий стан підприємства цілком задовільний. Підприємство здійснює свою діяльність з отриманням прибутку. Достатній рівень ліквідності свідчить про те, що підприємство має достатньо грошових коштів для сплати поточних зобов'язань. Стійкий фінансовий стан, що впливає в значній мірі на забезпечення запасів і витрат власними оборотними коштами, значно зменшує ризик підприємства у процесі здійснення господарської діяльності.

5. Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві покладено на бухгалтерію, до складу якої згідно штатного розкладу входить три працівника. На підприємстві використовується комп'ютерна форма обліку, з елементами журнально – ордерної форми обліку. Облік розрахунків з покупцями і замовниками ведеться в автоматизованому режимі «1С: Бухгалтерія». В ФГ «Ярина-1» затверджено наказ про облікову політику та графік документообігу. В роботі було визначено нормативну чисельність працівників бухгалтерії – 3 особи, тобто підприємство раціонально організовує облікову службу відповідно до потреб своєї діяльності.

6. Формування первинних документів щодо реалізації продукції не викликає певних труднощів у працівників бухгалтерії ФГ «Ярина-1». Всі первинні документи щодо розрахунків з покупцями та замовниками в ФГ «Ярина-1» («Договір», «Рахунок - фактура», «Видаткова накладна», «Надання послуг», «Банківська виписка», «Податкова накладна») формуються в режимі «1С: Бухгалтерія». Всі документи складаються вчасно, роздруковуються і зберігаються у відповідних папках. Синтетичний і аналітичний облік розрахунків з покупцями і замовниками в ФГ «Ярина-1» здійснюється без особливих правопорушень.

7. З метою підвищення рівня інформаційного забезпечення платежів клієнтів суб'єкта господарювання пропонуємо внести відповідні корективи в конфігурацію комп'ютерної системи 1С: Бухгалтерія в частині формування розробленого аркуша - розшифровки до розрахунків, інформації про контроль надходжень, інформація від покупців та замовників, інформації про термін обмеження заборгованості дебіторів. Підготовка запропонованих документів дозволить оперативно контролювати стан розрахунків, своєчасно вжити необхідні заходи щодо виконання зобов'язань кожного дебітора щодо оплати відвантаженої продукції, виконаних робіт чи наданих послуг, контролювати процес стягнення простроченої заборгованості дебіторів.

8. Для спрощення синтетичного обліку пропонуємо обліковувати процес реалізації на одному синтетичному рахунку 79 "Фінансові результати", виділивши окремий субрахунок 791 "Реалізація", з відкриттям до нього субрахунків другого порядку: 7911 "Реалізація готової продукції", 7912 "Реалізація товарів", 7913 "Реалізація робіт і послуг". В дипломній роботі наведена схема обліку реалізації без використання рахунків 70 "Доходи від реалізації" і 90 "Собівартість реалізації".

9. Розрахунки з контрагентами є важливою складовою фінансово-економічної діяльності будь-якого підприємства, вони нерозривно пов'язані з вхідними та вихідними грошовими потоками, які складають основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання. Одним з головних завдань, які постають перед управлінською ланкою вітчизняних підприємств, є постійний моніторинг розмірів дебіторської заборгованості, строків погашення, аналіз її структури. У зміцненні фінансового стану і платоспроможності підприємств значна роль належить контролю за станом розрахунків та динамікою дебіторської заборгованості.

10. В ФГ «Ярина-1» здійснюється як зовнішній, так і внутрішній контроль. Зовнішній контроль здійснюється Податковою інспекцією щодо правильності нарахування податку на додану вартість. Внутрішній контроль ставить за мету перевірку обсягів розрахунків шляхом проведення

інвентаризації залишків продукції та аналізу дебіторської заборгованості. При здійсненні контролю розрахунків з покупцями і замовниками, в ФГ «Ярина-1» застосовують як загальні, так і специфічні методичні прийоми.

11. Організована система внутрішнього контролю щодо своєчасності, повноти та законної обґрунтованості розрахунків з боржниками є запорукою успішного розвитку, стабільності і стійкості суб'єктів підприємництва у сучасних умовах бізнесу. Дипломна робота містить розроблену послідовність контролю за розрахунками з боржниками, зокрема визначено етапність процедур контролю, що дозволить своєчасність і швидкість визначення напрямків вирішення проблемних питань та запобігання їх виникненню в майбутньому. Представлено схему контролю за розрахунками з боржниками у суб'єкта господарювання в розрізі відповідних видів боргу.

12. Важливими завданнями контрольних процедур за розрахунками з дебіторами є контроль щодо систематичного проведення інвентаризації розрахунків. Обов'язково необхідно проводити інвентаризацію щонайменше один раз на рік для підготовки фінансової звітності за звітний рік, але для своєчасного виявлення заборгованості, щодо якої є сумніви, і вжиття заходів для її погашення доцільно проводити інвентаризацію такої заборгованості щокварталу. Дипломна робота містить розроблену схему заходів щодо проведення інвентаризації розрахунків з дебіторами.

13. При дотриманні розробленої в роботі схеми, ми пропонуємо форму робочого документа щодо аналізу дебіторської заборгованості в розрізі дебіторів, який можна використовувати для виявлення фактичного стану платежів у розрізі окремих боржників, його аналізу та своєчасного реагування на можливі відхилення. З метою підвищення репрезентативності результатів контрольних процедур щодо платежів дебіторів можуть бути складені різні аналітичні таблиці для узагальнення найважливішої інформації, отриманої під час контролю. Для досягнення цілей управління ми вважаємо за доцільне скласти таблицю заборгованості дебіторів з урахуванням строку її погашення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белозерцев В. С. Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві / В. С. Белозерцев, О. С. Худякова // Економіка та держава. - 2019. - № 1. - С.73-77. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2019/14.pdf
2. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці / О.С. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 18. - С. 36–39.
3. Бондарчук Н.В. Напрями вдосконалення внутрішнього аудиту розрахунків з покупцями й замовниками / Н.В.Бондарчук, Л.М.Васільєва, Г.Є. Павлова // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2012. - Випуск 9. - С.9-15.
4. Бондарчук Н.В. Теоретико-методичні основи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості / Н.В. Бондарчук, Л.М. Васильєва // Науковий вісник Херсонського державного університету. - 2016. - Випуск 16. Частина 1. - С.135-138. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_16/1/35.pdf
5. Бурова Т. А. Проблеми та перспективи розвитку системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах / Т. А. Бурова, В. В. Волошина // Науковий вісник НУ ім. В.О.Сухомлинського. 2014. – Випуск 53 (112). - С.11-15.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навч. закл.; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – [7 вид., доп. і перероб.] / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2009. – 832 с.
7. Василюк А. Я. Стан та проблеми обліку розрахунків з покупцями та замовниками / А. Я. Василюк // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/17_AND_2011/Economics/7_89281.doc.htm

8. Велікова К.І. Організація обліку та класифікація дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями і замовниками / К.І. Велікова, А.А. Балан // Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України: Матеріали восьмої Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції від 20-23 травня 2014 р. – м. Одеса. - С.15-16.
9. Волковицька О. М. Механізм та інструменти контролю розрахунків з покупцями і замовниками в сучасних умовах господарювання / О. М. Волковицька, С. Ю. Болтач // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. - № 1. – С 34- 38.
10. Волковицька О. М. Міжнародні нормативи та зарубіжний досвід в організації облікового процесу розрахунків з покупцями та замовниками / О. М. Волковицька, С. Ю. Болтач // Економіка та держава. - 2015. - № 1. – С. 72-75.
11. Волковицька О. М. Формування системи внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками / О. М. Волковицька, С. Ю. Болтач // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". - 2014.- № 12. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3613>.
12. Гавриленко В. О. Напрями удосконалення обліку розрахунків з покупцями і замовниками у сучасних умовах господарювання / В. О. Гавриленко, А. М. Кулачок // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. - 2012. - Вип. 30(1). - С. 248-251. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpchdtu_2012_30\(1\)__57.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpchdtu_2012_30(1)__57.pdf).
13. Ганусич В.О. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2016. – Вип. 1(1). – С. 441-445.
14. Геращенко Т.В. Облік і контроль розрахунків з покупцями і замовниками / Т.В. Геращенко // Матеріали II Всеукраїнської науково-

- технічної конференції студентів та магістрантів за підсумками наукових досліджень 2014 року «Організаційно-економічний механізм реалізації стратегічних напрямів розвитку АПК» . [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rmus.tsatu.edu.ua/konf-tsatu/oem-load/oem-2-31.pdf>.
- 15.Гладкова В. В. Основи формування облікової політики на підприємстві/ В.В.Гладкова // Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 16-17 травня 2019 р. – Дніпро: ННІЕ, 2019. - С.21-24.
- 16.Долінко Т. В. Шляхи покращення обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з покупцями і замовниками / Т.В. Долінко // Матеріали конференції «Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою в умовах європейської інтеграції», 1 – 25 квітня 2015 р., Харків. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/40675>.
- 17.Дядюра Ю. Обґрунтування підходів щодо покращення ефективності здійснення розрахунків з покупцями / Юлія Дядюра, Тетяна Редзюк // Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті: програма і матеріали 80 міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів, 10–11 квітня 2014 р. – К. : НУХТ, 2014. – Ч. 3. – С. 336-338
- 18.Жуков В.Н. Перехід до покупця права власності на продукцію і товари: облікові процедури / В.Н. Жуков // Бухгалтерський учет – 2008. - № 15. – С. 7-14.
- 19.Жуков В.Н. Постачальник надав покупцю знижку: що повинен знати бухгалтер? / В.Н. Жуков // Бухгалтерський учет – 2008. - №3. – С.52-59.
- 20.Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

21. Зінченко О.В. Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості для потреб облікової системи підприємства / О.В.Зінченко, О.В.Крутих // Інфраструктура ринку. – 2018. - Випуск 25. - С.819-825. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/136.pdf
22. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» № 22 від 21.01.2004 р. зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.
23. Інструкція про використання Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.03.1999 р. № 291. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG9518.html
24. Кащенко О. Облік та контроль дебіторської заборгованості як складової системи грошових розрахунків підприємства / О.Кащенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка. – 2011. - №130. С.54-56.
25. Колисник О. Теоретические и практические аспекты учета и анализа дебиторской задолженности в сфере информации и телекоммуникаций / Колисник О., Замота И. // Современная экономика. – 2019. - №15. – С.108-113. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://doi.org/10.31521/modecon.V15\(2019\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V15(2019)-15).
26. Кравченко М. Документальне оформлення розрахунків з дебіторами // Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи : матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 29-30 жовтня 2020 р. : В 2 т. – Том 1. – Дніпро : Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2020.- С.27-29.

- 27.Кравченко М. Контрольні заходи щодо розрахунків з дебіторами на підприємстві // Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 14-15 травня 2020 р. – Дніпро : ННІЕ, 2020. –С.38-40.
- 28.Кравченко М. Організаційно-методичні аспекти контролю розрахунків з дебіторами: стан та напрямки удосконалення // Облікова, фінансова та управлінська діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки: колективна монографія / за заг. ред. І.П. Приходька – Дніпро: Пороги, 2020. –С.89-99.
- 29.Кравченко М. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби досліджуваного підприємства // Молоді науковці-аграрники:традиційні й нові аспекти досліджень : тези доповідей науково-практичної конференції молодих вчених і студентів 25.02-28.02.2020 р. : В 2 т. – Том 1. – Дніпро : Друкарня «Стандарт» (ІП Бойко В.В.), 2020. -С.4-6.
- 30.Малахов В.А. Положення облікової політики підприємств за національними та міжнародними стандартами щодо дебіторської заборгованості / В.А.Малахов, О.Д.Мосьпан, А.Ю. Стороженко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. - 2018. - Випуск 6 (17). – С.699-703. http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/122.pdf
- 31.Меліхова Т.О. Документування обліку розрахунків з покупцями з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства/ Т.О.Меліхова, К.О.Новосьолова // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_1_124.pdf.
- 32.Меліхова Т.О. Сучасні проблеми обліку дебіторської заборгованості / Т.О. Меліхова, Д.А. Мась // Соціально-економічний розвиток / Матеріали XXXII Міжнародної науковопрактичної конференції, Чернівці, 18—19 січня 2016 р. — Т. 2. — К.: Науково-видавничий центр "Лабораторія думки", 2016. — С. 22—23.

- 33.Меліхова Т.О. Удосконалення документування обліку розрахунків з покупцями та замовниками з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства / Т.О. Меліхова, Ф.О. Гавриленко // Інвестиції: практика та досвід, 2018. — № 2. — С. 24—32.
- 34.Методологічні підходи до вирішення проблем організації обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами / Ж. В. Кудрицька, О. В. Апарова // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. - 2011. - Вип. 9. - С. 106-113. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_ekon_2011_9_14
- 35.Міжнародні стандарти фінансової звітності. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_010
- 36.Москалюк Г.О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення / Г.О. Москалюк// Вісник Національного університету «Львівська політехніка» – 2012. - №721. - С. 173 – 178.
- 37.Національне П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
- 38.Національне П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
- 39.Національне П(С)БО 15 «Дохід». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
- 40.Національне П(С)БО 16 «Витрати» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
- 41.Неживенко А.П. Методика обліку дебіторської заборгованості і основні напрямки її вдосконалення / А.П. Неживенко// [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/nauka/pdf_2014/Method_obliku_deb_zaborgovan.pdf
- 42.Непочатова В.С. Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками / Непочатова В.С. // Молодий вчений. – 2016. - № 3 (30). -

- С.134-138. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/3/33.pdf>
43. Непочатова В.С. Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками / В.С. Непочатова // «Молодий вчений». – 2016. - № 3 (30). – С. 134-138.
44. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі : монографія / Н. С. Акімова, О. В. Топоркова, Т. О. Євлаш, О. О. Говоруха. – Х. : ХДУХТ, 2016. – 285 с
45. Олійник С. О. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості / С. О. Олійник // Науковий огляд. – 2018. - № 5(48). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2017/797-1532519637.pdf>
46. П'ятигорець Г. С. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості / Г. С. П'ятигорець, К. В. Ніколайчук // Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту». - 2017. - Вип. 13. - С.40-46.
47. Павлова Г. Є. Фінансовий облік активів аграрних підприємств : навчальний посібник / Г. Є. Павлова, О. В. Чернецька. – Донецьк : Юго-Восток, 2012. – 393 с.
48. Павлова Г.Є. Фінансовий облік розрахунків з покупцями та замовниками в аграрних підприємствах / Г.Є. Павлова, Н.В. Бондарчук, Л.М. Васильєва // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2012. - Вип. 8(2). - С. 256-260. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2012_8\(2\)__45](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2012_8(2)__45).
49. Пархоменко В.М. Розрахунки з покупцями та замовниками: обліковий аспект / В.М.Пархоменко // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. - 2012. - № 3 (61). – С.142-145.

- 50.Петренко С.М. Удосконалення організаційно-методичних засад внутрішнього аудиту / С.М. Петренко // ДонНУЕТ. – 2011. - № 4. – С. 341–347.
- 51.Пінчук Т. А Організаційно-методичні проблеми обліку дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / Т. А. Пінчук, Т. В. Шрам // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2014. - № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3453>.
- 52.План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.03.1999 р. № 291. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4185.html
- 53.Погоріляк Л.В. Організація обліку і аналізу розрахунків з покупцями і замовниками за національними та міжнародними стандартами / Л.В. Погоріляк // Науковий вісник студентів та аспірантів ЗакДУ. Випуск 2 (07). Матеріали підсумкової науково-практичної конференції студентів та аспірантів ЗакДУ, Ужгород, 2-4 квітня 2007 р. – С. 125 – 129.
- 54.Податковий кодекс України із змінами, внесеними згідно із Законами № 1200-VII від 10.04.2014. Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- 55.Подмешальська Ю. В. Удосконалення методики аудиту дебіторської заборгованості / Ю. В. Подмешальська, К. С. Максимова // Агросвіт. - 2019. - № 5. - С.83-91. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/5_2019/14.pdf
- 56.Подмешальська Ю.В. Внутрішній аудит як засіб удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості [Електронний ресурс] / Ю.В. Подмешальська, Р.Ю. Варварін // Економіка та суспільство. — 2016. — №7. — Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/7_ukr/161.pdf

- 57.Польова Т.В. Формування сучасних організаційно-методичних засад аудиту дебіторської заборгованості / Т.В. Польова, І.О.Тиханська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. - Випуск 20. - С.1026-1031. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/209.pdf>
- 58.Полятикін С.О. Використання інформаційних систем в обліку розрахунків з покупцями та замовниками / С.О. Полятикін // Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції магістрів та студентів „Облік та аудит: теорія, практика, перспективи”. Мелітополь, 17-19 червня 2005 – № 5 – с. 188-189.
- 59.Присяжнюк І. В. Особливості організації обліку дебіторської заборгованості та шляхи його вдосконалення з врахуванням діяльності суб'єкта господарювання / І. В. Присяжнюк // Студентський вісник НУВГП : зб. наук. праць. - Рівне : НУВГП, 2014. - Вип. 1(1). - С. 205-208.
- 60.Пушкарь І.В. Проблемні аспекти обліку розрахунків з покупцями та замовниками / І.В.Пушкарь, Н.О. Салогуб // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2014/Economics/7_166686.doc.htm
- 61.Сатур В.С. Актуальні проблеми обліку розрахунків з покупцями та замовниками / В.С. Сатур// [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=42392>.
- 62.Сколотій Л.О. Удосконалення організації бухгалтерського обліку та управління дебіторською заборгованістю підприємства / Сколотій Л.О. // Вісник ХНАУ. – 2018. - №3. – С.97-102. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://visen.knau.kharkov.ua/2018313.html>
- 63.Сливка Я.В. Актуальні питання щодо обліку розрахунків з покупцями та замовниками: систематизація поглядів / Я.В.Сливка// Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. - 2010. - № 2 (52). с. 178-182.

- 64.Сливка Я.В. Бухгалтерський облік операцій за розрахунками з покупцями та замовниками: міждисциплінарні зв'язки / Я.В.Сливка// Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2014. - Випуск 5. Частина 4. – С.205-208.
- 65.Слободян Н. Г. Актуальні питання управління розрахунками з покупцями та замовниками у молокопереробній галузі на прикладі ПАТ «Баштанський сирзавод» / Н. Г. Слободян, Н. В. Малащенко // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2014. - Т.19. Вип. 1/1. - С.198-201.
- 66.Соловей Н.В. Проблеми обліку дебіторської заборгованості / Н.В.Соловей, К.І. Маліношевська // Ефективна економіка. - 2016. - № 17.
- 67.Сухар І.С. Аналітичний та синтетичний облік розрахунків з покупцями та замовниками / І.С. Сухар // Збірник тез доповідей студентів-учасників VII міжнародної наукової конференції присвяченої пам'яті О.С. Бородкіна “Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація” Київ, 27 березня 2009. –С. 75-76.
- 68.Терещенко В. С. Облік дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи вирішення./В. С. Терещенко, Г. К. Сударікова. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
- 69.Циба Т.О. Проблемні аспекти обліку дебіторської заборгованості на підприємстві / Т.О.Циба // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. - Випуск 14. – С.588-591. <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/119.pdf>
- 70.Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
- 71.Чорненька О. Б. Напрями вдосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах / О. Б. Чорненька // Наукові записки. – 2016. - № 2 (53). – С.259-269. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nz.uad.lviv.ua/static/media/2-53/32.pdf>

72. Чорнобривець М.М. Дебіторська заборгованість: сутність та причини виникнення / М.М. Чорнобривець // Європейські перспективи. - 2013. - № 10. - С.181-185.
73. Шадурська Л. І. Організація контролю дебіторської заборгованості господарюючого суб'єкта [Електронний ресурс] / Л. І. Шадурська – Офіц. сайт НБУ ім. Вернадського. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua.
74. Шестерікова В. В. Обліковий аспект розрахунків з покупцями та замовниками в аграрних підприємствах / В. В. Шестерікова, С. В. Тивончук // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(4). - С. 420-425. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(4\)_67](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(4)_67).
75. Якубенко Ю.Л. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами та пошук шляхів їх вирішення / Ю.Л. Якубенко, Ю.М. Треніна // Економіка і суспільство. – 2017. - Випуск № 12. - С.727-729. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/122.pdf

Додаток А

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів

ФГ «Ярина-1»

№ з/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % (відхилення, +; -) 2019 р. до 2015 р.
<i>Вихідна інформація, тис. грн</i>							
1	Вартість основних засобів на початок року	454,8	2466,7	2843,0	4162,2	5866,4	1289,97
2	Надійшло за рік	2150,0	239,6	1121,9	1658,2	2284,0	106,23
3	Вибуло за рік	213,0	90,8	158,7	302,4	327,9	153,94
4	Вартість основних засобів на кінець року	2466,7	2843,0	4162,2	5866,4	8116,8	329,06
5	Нараховано амортизації за рік	75,0	227,5	356,0	348,4	294,3	392,40
6	Знос основних засобів: а) на початок року	171,3	246,3	473,8	829,8	1178,2	687,80
	б) на кінець року	246,3	473,8	829,8	1178,2	1472,5	597,85
<i>Показники руху основних засобів</i>							
7	Річний приріст(+) або зменшення(-), тис.грн.	2011,93	376,30	1319,20	1704,20	2250,40	111,85
8	Темп зростання (зниження), %	542,41	115,26	146,40	140,94	138,36	-404,05
9	Темп приросту (зменшення), %	442,41	15,26	46,40	40,94	38,36	-404,05
10	Коефіцієнт оновлення, %	87,16	8,43	26,95	28,27	28,14	-59,02
11	Коефіцієнт вибуття, %	46,84	3,68	5,58	7,27	5,59	-41,25
12	Період оновлення (можливого повного вибуття), років	2,48	21,07	4,68	4,76	4,43	1,95
13	Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	9,91	37,90	14,15	18,24	14,36	4,45
14	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	93,58	157,05	117,59	102,77	98,53	4,95
15	Період обороту, років	19,48	11,67	9,84	14,39	23,76	121,98
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>							
16	Коефіцієнт зносу, %: а) на початок року	37,67	9,99	16,67	19,94	20,08	-17,58
	б) на кінець року	54,16	19,21	29,19	28,31	25,10	-29,06
17	Коефіцієнт придатності, %: а) на початок року	62,33	90,01	83,33	80,06	79,92	-142,25
	б) на кінець року	45,84	80,79	70,81	71,69	74,90	29,06

Додаток Б

Оцінка фінансової стійкості ФГ «Ярина-1»

№ з/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % (відхилення, +; -) 2019 р. до 2015 р.
1. Показники структури капіталу							
1.1	Коефіцієнт автономії	0,91	0,74	0,62	0,33	0,55	60,03
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,09	0,26	0,38	0,67	0,45	520,65
1.3	Коефіцієнт фінансування	10,53	2,86	1,64	0,49	1,21	11,53
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	0,10	0,35	0,61	2,02	0,82	867,24
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,95	0,93	0,78	0,62	0,55	58,09
1.6	Коефіцієнт структури залученого капіталу	0,59	0,23	0,46	0,30	0,99	169,19
2. Показники стану оборотних активів							
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2972,10	3475,90	3479,70	1624,90	7722,90	259,85
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	0,94	0,70	0,67	0,23	0,99	105,79
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	1,02	0,71	0,68	0,38	1,26	122,90
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,00	0,00	0,00	0,26	0,01	4727,55
3. Показники стану основного капіталу							
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	0,95	0,99	0,99	0,76	0,89	93,18
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,41	0,32	0,39	0,40	0,46	111,77
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	0,10	0,17	0,20	0,20	0,18	181,69
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	1,43	2,08	1,57	1,52	1,17	82,08

Додаток В

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ФГ «Ярина-1»

№ з/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2019 р. до 2015 р.
1. Оцінка ліквідності							
1.1	Високоліквідні активи (A1)	1,30	0,00	0,00	2822,90	174,20	13400,00
1.2	Середньоліквідні активи (A2)	258,70	46,50	81,80	24,80	1457,90	563,55
1.3	Низьколіквідні активи (A3)	2905,40	4884,40	5135,80	4282,10	6142,70	211,42
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	80,40	37,90	269,80	895,80	0,00	0,00
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	112,90	1417,10	1468,10	4609,10	51,90	45,97
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	274,00	435,90	1506,40	2405,90	6461,80	2358,32
2. Оцінка платоспроможності							
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,00	0,00	0,51	3,36	49907,90
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	1,35	0,03	0,05	0,52	31,45	2337,96
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	16,38	3,39	3,00	1,30	149,80	914,80
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	11,53	3,86	2,64	1,49	2,21	19,21
3. Оцінка оборотності оборотних активів							
3.1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	6207,80	4129,90	5326,80	9829,40	7850,70	126,47
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	2277,85	4048,15	5074,25	6173,70	7452,30	327,16
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	2,73	1,02	1,05	1,59	1,05	38,65
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,37	0,98	0,95	0,63	0,95	258,70
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	132	353	343	226	342	259

Додаток Д

Оцінка ділової активності ФГ «Ярина-1»

№ з/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % (відхилення, +; -) 2019 р. до 2015 р.
Вихідна інформація, тис. грн.							
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	6207,80	4129,90	5326,80	9829,40	7850,70	126,47
2	Середньорічна вартість капіталу	3529,75	6342,95	7925,05	10184,00	13118,55	371,66
3	Середньорічна вартість необоротних активів	3228,00	5163,85	5357,45	4606,45	5906,30	182,97
4	Середньорічна вартість оборотних активів	1251,90	2294,80	2850,80	4010,30	5666,25	452,61
5	Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	2099,25	3894,90	5010,10	4708,95	5212,40	248,30
6	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	172,60	152,60	64,15	53,30	741,35	429,52
7	Середньорічна вартість власного капіталу	3228,00	5163,85	5357,45	4606,45	5906,30	182,97
8	Середньорічна величина кредиторської заборгованості	74,70	59,15	153,85	582,80	447,90	599,60
Показники ділової активності							
9	Загальний коефіцієнт оборотності капіталу	1,76	0,65	0,67	0,97	0,60	34,03
10	Фондовіддача необоротних активів, грн	1,92	0,80	0,99	2,13	1,33	69,12
11	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,96	1,80	1,87	2,45	1,39	27,94
12	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	73	200	193	147	260	358
13	Коефіцієнт оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	2,96	1,06	1,06	2,09	1,51	50,93
14	Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	122	340	339	172	239	196
15	Коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості	35,97	27,06	83,04	184,42	10,59	29,44
16	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	10	13	4	2	34	340
17	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,92	0,80	0,99	2,13	1,33	69,12
18	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	187	450	362	169	271	145

Додаток Ж

Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану ФГ «Ярина-1»

№ з/п	Показники	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		Питома вага (Vi, %) в інтегрованому показнику
		Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	
1	Показники ліквідності											
1.1	Коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття)	16,38	10	3,39	10	3,00	10	1,30	9	149,80	10	8
1.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,35	10	0,03	0	0,05	0	0,52	7	31,45	10	8
2	Показники ділової активності											
2.1	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	10,01	10	13,30	10	4,34	10	1,95	10	34,00	10	9
2.2	Період оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів, днів	140,32	5	192,07	3	210,95	3	143,44	5	130,14	6	9
2.3	Період оборотності активів, днів	187,20	10	450,13	7	362,07	8	168,71	10	270,84	10	9
3	Показники фінансової незалежності											
3.1	Коефіцієнт фінансової незалежності, % (коефіцієнт концентрації залученого капіталу)	8,68	10	25,90	9	37,95	9	66,94	7	45,17	8	9
3.2	Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, % (коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів)	93,89	10	70,49	10	66,69	10	22,79	9	99,33	10	9
4	Показники рентабельності											
4.1	Рентабельність продажу, %	54,46	10	11,88	10	-1,94	3	-14,24	0	48,76	10	9
4.2	Рентабельність активів, % (загальна рентабельність (збитковість) капіталу)	95,79	10	7,74	10	-1,31	4	-13,74	0	29,18	10	9
4.3	Рентабельність капіталу, % (загальна рентабельність (збитковість) власного капіталу)	104,74	10	9,50	9	-1,93	4	-30,38	0	64,82	10	9
5	Інші показники											
5.1	Знос основних засобів, % (коефіцієнт зносу основних засобів)	9,99	10	16,67	10	19,94	10	20,08	9	18,14	10	7
5.2	Частка простроченої кредиторської заборгованості, %	4,12	9	267,81	0	88,26	0	191,57	0	0,80	9	5
	Інтегрований показник фінансового стану	9,50		7,62		6,09		5,60		9,41		100
	Рейтинг фінансового стану	A		A		B		B		A		

Додаток 3

Схема заходів для проведення інвентаризацій розрахунків з дебіторами

